

**Birləşmiş Millətlər
Təşkilatının
Nizamnaməsi**

və

***Beynəlxalq Ədalət
Məhkəməsinin Statutu***

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsi 1945-ci il iyunun 26-da San Fransiskoda Beynəlxalq Təşkilatın yaradılması üzrə Birləşmiş Millətlər Konfransının yekun iclasında imzalanmış və 1945-ci il oktyabrın 24-də qüvvəyə minmişdir. Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin Statutu bu Nizamnamənin tərkib hissəsidir.

Nizamnamənin 23-cü, 27-ci və 61-ci maddələrinə düzəlişlər 1963-cü il dekabrın 17-də Baş Assambleya tərəfindən qəbul edilmiş və 1965-ci il avqustun 31-də qüvvəyə minmişdir. 61-ci maddəyə yeni bir düzəliş 1971-ci il dekabrın 20-də Baş Assambleya tərəfindən qəbul edilmiş və 1973-cü il sentyabrın 24-də qüvvəyə minmişdir. Baş Məclisin 1965-ci il dekabrın 20-də 109-cu maddəyə qəbul etdiyi düzəliş 1968-ci il iyunun 12-də qüvvəyə minmişdir.

23-cü maddəyə edilmiş düzəlişlə Təhlükəsizlik Şurası üzvlərinin sayı on birdən on beşə qədər artırılır. Düzəliş edilmiş 27-ci maddədə nəzərdə tutulur ki, Təhlükəsizlik Şurasının prosedur məsələlər üzrə qərarları doqquz üzvün (əvvəllər yeddi üzvün) lehinə səs verməsi ilə və bütün digər məsələlər üzrə qərarları, Təhlükəsizlik Şurasının beş daimi üzvünün uyğun gələn səsləri də daxil olmaqla, doqquz üzvün (əvvəllər yeddi üzvün) lehinə səs verməsi ilə qəbul olunur.

61-ci maddəyə edilmiş və 1965-ci il avqustun 31-də qüvvəyə minmiş düzəlişlə İqtisadi və Sosial Şura üzvlərinin sayı on səkkizdən iyirmi yeddiyə qədər artırılır. Həmin maddəyə sonradan edilmiş və 1973-cü il sent-

yabrın 24-də qüvvəyə minmiş düzəliş Şurasının tərkibini iyirmi yeddidən əlli dördə qədər genişləndirmişdir.

109-cu maddəyə edilmiş və həmin maddənin birinci bəndinə aid olan düzəlişdə göstərilir ki, Nizamnaməyə yenidən baxmaq məqsədilə üzv dövlətlərin Ümumi Konfransı Baş Assambleya üzvlərinin üçdə iki səs çoxluğu və Təhlükəsizlik Şurasının hər hansı doqquz (əvvəllər yeddi) üzvünün səsi ilə müəyyən edilmiş vaxtda və yerdə çağırıla bilər. Baş Məclisin növbəti onuncu sessiyasında Nizamnaməyə yenidən baxılması ilə bağlı konfransın çağırılması mümkünliyünü nəzərdə tutan 109-cu maddənin 3-cü bəndi göstərilən sessiya zamanı nəzərdən keçirilmiş və həmin bənddə “Təhlükəsizlik Şurasının hər hansı yeddi üzvünün səsi” öz ilkin redaksiyasında saxlanılmışdır.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsi

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin

İşlər İdarəsi

PREZİDENT KİTABXANASI

Biz, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının xalqları

gələcək nəsilləri, həyatınızda iki dəfə bəşəriyyətə sözlə deyilə bilməyən balalar gətirmiş müharibənin müsibətlərindən xilas etmək və

əsas insan hüquqlarına, insan şəxsiyyətinin ləyaqət və dəyərinə, kişi və qadınların, böyük və kiçik millətlərin hüquq bərabərliyinə inamı yenidən təsdiq etmək və

adulətin və müqavilələrdən və beynəlxalq hüququn digər mənbələrindən irəli gələn öhdəliklərə hörmətin bərqərar ola bildiyi şəraiti yaratmaq və

sosial tərəqqiyə və daha artıq azadlıq şəraitində yaşayış səviyyəsinin daha da yaxşılaşdırılmasına yardım göstərmək

və bu məqsədlərlə

mehriban qonşular kimi dözümlülük nümayiş etdirmək və birlikdə, bir-birimizlə dinc yaşamaq və

beynəlxalq sülhü və təhlükəsizliyi qoruyub saxlamaq üçün öz gücümüzü birləşdirmək və

prinsiplər qəbul etmək və metodlar müəyyənləşdirməklə, silahlı qüvvələrin ümumi mənfədənə başqa ayrı bir halda tətbiq olunmamasını təmin etmək və

bütün xalqların iqtisadi və sosial tərəqqisinə yardım göstərmək üçün beynəlxalq mexanizmdən istifadə etmək

əzmində olaraq,

*bu məqsədlərə nail olmaq üçün öz səylərimizi
birəşdirmək qərarına gəldik.*

*Buna uyğun olaraq, bizim müvafiq hökumətlərimiz,
San Fransisko şəhərində toplaşmış və özlərinin yaxşı və
lazımı formada olduğu müəyyən edilmiş səlahiyyətlərini
təqdim edən nümayəndələr vasitəsilə, Birləşmiş Millətlər
Təşkilatının bu Nizamnaməsinə razılıq verdik və bununla
«Birləşmiş Millətlər» adlanmalı olan beynəlxalq təşkilat
yaradıırıq.*

I Fəsil

Məqsəd və prinsiplər

Maddə 1

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının aşağıdakı məqsədləri vardır:

1. Beynəlxalq sülhü və təhlükəsizliyi qoruyub saxlamaq və bu məqsədlə: sülhə təhlükənin qarşısını almaq və aradan qaldırmaq üçün və təcavüz aktlarını və digər sülhün pozulması hallarına yol verməmək üçün səmərəli kollektiv tədbirlər görmək və sülhün pozulmasına gətirib çıxara bilən beynəlxalq mübahisə və situasiyaların dinc vasitələrlə və ədalət və beynəlxalq hüquq prinsiplərinə uyğun olaraq nizamlanmasına və yaxud həll olunmasına müvəffəq olmaq;
2. Millətlər arasında, xalqların hüquq bərabərliyi və öz müqəddəratını təyin etməsi prinsipinə hörmət əsasında dostluq münasibətləri inkişaf etdirmək, universal sülhün möhkəmləndirilməsi üçün digər müvafiq tədbirlər görmək;

3. İqtisadi, sosial, mədəni və ya humanitar xarakterli beynəlxalq problemlərin həll edilməsində və irqinə, cinsinə, dilinə və ya dini mənsubiyyətinə fərq qoyulmadan bütün insanların əsas hüquq və azadlıqlarına hörmətin dəstəklənməsində və həvəsləndirilməsində beynəlxalq əməkdaşlığa nail olmaq və
4. bu ümumi məqsədlərə çatmaq üçün millətlərin hərəkətlərini uzlaşdırmaq üçün mərkəz rolunu oynamaq.

Maddə 2

1-ci maddədə bəyan edilmiş məqsədlərə nail olmaq üçün Təşkilat və onun Üzvləri aşağıdakı prinsiplərə uyğun olaraq hərəkət edirlər.

1. Təşkilat onun bütün Üzvlərinin suveren bərabərliyi prinsipinə əsaslanır.
2. Bütün Üzvlər, Təşkilata üzvlükdən irəli gələn hüquq və üstünlükləri özlərinə təmin etmək üçün bu Nizamnaməyə uyğun olaraq öz üzərlərinə götürdükləri öhdəlikləri vicdanla yerinə yetirirlər.
3. Bütün Üzvlər öz beynəlxalq mübahisələrini dinc vasitələrlə o qaydada həll edirlər ki, beynəlxalq sülh və təhlükəsizlik və ədalət təhlükəyə məruz qalmasın.

4. Bütün Üzvlər öz beynəlxalq münasibətlərində, hər hansı bir dövlətin ərazi bütövlüyünə və siyasi müstəqilliyinə qarşı və yaxud Birləşmiş Millətlər Təşkilatının məqsədləri ilə bir araya sığmayan hər hansı bir şəkildə güclə hədələməkdən və gücün tətbiqindən çəkinirlər.

5. Bütün Üzvlər Təşkilata, onun bu Nizamnaməyə uyğun olaraq gördüyü istənilən tədbirdə hər cür yardım göstərirlər və əleyhinə Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən preventiv və ya icbari tədbir görülmə istənilən dövlətə yardım göstərməkdən çəkinirlər.

6. Təşkilat təmin edir ki, onun üzvü olmayan dövlətlər, bunun beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanması üçün zəruri ola bildiyi dərəcədə, bu prinsiplərə uyğun hərəkət etsinlər.

7. Bu Nizamnamənin heç bir müddəası Birləşmiş Millətlər Təşkilatına hər hansı bir dövlətin əsas etibarilə daxili yurisdiksiyasında olan məsələlərə müdaxilə etməsinə səlahiyyət vermir və ya Üzvlərdən belə məsələləri bu Nizamnamədə müəyyən olunmuş qaydada həll olunmaq üçün təqdim etmələrini tələb etmir; lakin bu prinsip VII fəslə müvafiq olaraq icbari tədbirlərin tətbiqinə xələl gətirmir.

II Fəsil

Təşkilata üzvlük

Maddə 3

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının ilkin Üzvləri o dövlətlərdir ki, onlar San-Fransiskoda Beynəlxalq Təşkilatın yaradılması üzrə Birləşmiş Millətlərin Konfransında iştirak etmiş və yaxud bundan qabaq Birləşmiş Millətlərin 1 yanvar 1942-ci il tarixli Bəyannaməsini imzalamışlar və hal-hazırda bu Nizamnaməni imzalayırlar və 110-cu maddəyə müvafiq olaraq onu ratifikasiya edirlər.

Maddə 4

1. Birləşmiş Millətlər Təşkilatında üzvlük bu Nizamnamədə əks olunmuş öhdəlikləri qəbul edən və Təşkilatın mühakiməsinə görə, bu öhdəlikləri yerinə yetirməyə qadir və hazır olan bütün digər sülhsevər dövlətlərə açıqdır.
2. İstənilən belə bir dövlətin Birləşmiş Millətlər Təşkilatının üzvlüyünə qəbulu Təhlükəsizlik Şurasının

təvsiyəsi və Baş Assambleyanın qərarı ilə həyata keçirilir.

Maddə 5

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvünün əleyhinə Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən preventiv və ya icbari tədbir görülmüşsə, Baş Assambleya, Təhlükəsizlik Şurasının təqdimatı əsasında onun Təşkilatın üzvü kimi malik olduğu öz hüquq və imtiyazlarını həyata keçirməsini müvəqqəti dayandıra bilər. Bu hüquq və imtiyazların həyata keçirilməsi Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən bərpa oluna bilər.

Maddə 6

Bu Nizamnamədə təsbit olunmuş prinsipləri sistematik qaydada pozan Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvü Təhlükəsizlik Şurasının təvsiyəsi ilə Baş Assambleya tərəfindən Təşkilatdan çıxarıla bilər.

III Fəsil

Orqanlar

Maddə 7

1. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının əsas orqanları kimi aşağıdakılar yaradılır: Baş Assambleya, Təhlükəsizlik Şurası, İqtisadi və Sosial Şura, Qəyyumluq Şurası, Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsi və Kətiblik.

2. Zəruri hesab edilə bilən köməkçi orqanlar bu Nizamnaməyə uyğun olaraq yaradıla bilər.

Maddə 8

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı onun əsas və köməkçi orqanlarında kişi və qadınların hər hansı vəzifədə və bərabər şərtlərlə işləmək hüququna heç bir məhdudiyyət qoymur.

IV Fəsil

Baş Assambleya

Tərkibi

Maddə 9

1. Baş Assambleya Birləşmiş Millətlər Təşkilatının bütün Üzvlərindən ibarətdir.

2. Bir Üzvün Baş Assambleyada beş nəfərdən artıq nümayəndəsi ola bilməz.

Funksiya və səlahiyyətləri

Maddə 10

Baş Assambleya bu Nizamnamənin tətbiq dairəsində olan və yaxud bu Nizamnamə ilə nəzərdə tutulmuş orqanlardan hər hansı birinin səlahiyyət və funksiyalarına aid olan istənilən məsələ və ya işləri müzakirə edə bilər və 12-ci maddə ilə nəzərdə tutulmuş hallardan başqa, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvlərinə və ya Təhlükəsizlik Şurasına və yaxud onların hər

ikisinə hər hansı bu cür məsələ və ya işlər üzrə tövsiyələr verə bilər.

Maddə 11

1. Baş Assambleya beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanması işində əməkdaşlığın ümumi prinsiplərini, o cümlədən tərksilah və silahların tənzimlənməsi məsələlərini müəyyən edən prinsipləri nəzərdən keçirə bilər və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvlərinə və ya Təhlükəsizlik Şurasına və yaxud onların hər ikisinə bu prinsiplərlə bağlı tövsiyələr verə bilər.

2. Baş Assambleya beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanmasına aid olan, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının hər hansı Üzvü və ya Təhlükəsizlik Şurası və ya 35-ci maddənin 2-ci bəndinin əsasında, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvü olmayan dövlət tərəfindən ona təqdim olunmuş istənilən məsələni müzakirə edə bilər və 12-ci maddə ilə nəzərdə tutulmuş hallardan başqa, hər hansı belə bir məsələ ilə bağlı maraqlı dövlətə və ya dövlətlərə və ya Təhlükəsizlik Şurasına və yaxud onların hər ikisinə tövsiyələr verə bilər. Barəsində tədbir görülməli olan hər hansı belə məsələ Baş Assambleya tərəfindən ya müzakirədən qabaq, ya da ondan sonra Təhlükəsizlik Şurasına təqdim edilir.

3. Baş Assambleya Təhlükəsizlik Şurasının diqqətini beynəlxalq sülhə və təhlükəsizliyə qorxu yarada bilən situasiyalara yönəldə bilər.

4. Baş Assambleya bu maddədə göstərilmiş səlahiyyətləri 10-cu maddənin ümumi mənasını məhdudlaşdırmır.

Maddə 12

1. Təhlükəsizlik Şurası hər hansı bir mübahisə və ya situasiya ilə bağlı bu Nizamnamənin onun üçün nəzərdə tutduğu funksiyaları yerinə yetirdiyi zaman, Baş Assambleya, əgər Təhlükəsizlik Şurası ondan bu barədə xəbərsizdirsə, həmin mübahisə və ya situasiya ilə bağlı heç bir tövsiyə verə bilməz.

2. Baş katib, Təhlükəsizlik Şurasının razılığı ilə, Baş Assambleyaya onun hər bir sessiyasında, həmin anda Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən baxılan beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanmasına aid istənilən məsələlər haqqında məlumat verir və eyni qaydada, Təhlükəsizlik Şurası bu məsələlərə baxıb qurtaran kimi dərhal Baş Assambleyaya yaxud əgər Baş Assambleya sessiyada deyilsə, onda Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvlərinə məlumat verir.

Maddə 13

1. Baş Assambleya aşağıdakı məqsədlərlə tədqiqatların aparılması barədə təşəbbüslə çıxış edir və tövsiyələr verir:
 - a. siyasi sahədə beynəlxalq əməkdaşlığa dəstək vermək və beynəlxalq hüququn mütərəqqi inkişafını və onun məcəllələşdirilməsini həvəsləndirmək;
 - b. iqtisadi, sosial, mədəni sahələrdə, təhsil və səhiyyə sahələrində beynəlxalq əməkdaşlığa dəstək vermək və irqinə, cinsinə, dilinə və ya dini mənsubiyyətinə fərq qoyulmadan bütün insanların əsas hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsinə yardım göstərmək.
2. Baş Assambleyanın yuxarıda 1b bəndində göstərilmiş məsələlərlə bağlı sonrakı vəzifə, funksiya və səlahiyyətləri IX və X fəsillərdə təsbit olunmuşdur.

Maddə 14

12-ci maddənin göstərişlərini nəzərə almaqla. Baş Assambleya, mənşəyindən asılı olmayaraq, ümumi əmin-amanlığı və millətlər arasındakı dostluq münasibətlərini, onun fikrincə, poza bilən hər hansı bir situasiyanın, o cümlədən bu Nizamnamənin, Birləş-

miş Millətlər Təşkilatının məqsəd və prinsiplərini təsbit edən müddəalarının pozulması nəticəsində əmələ gələn situasiyaların dinc yolla nizama salınması üçün tədbirlər tövsiyə edə bilər.

Maddə 15

1. Baş Assambleya Təhlükəsizlik Şurasından illik və xüsusi məruzələr qəbul edir və onlara baxır; bu məruzələr beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanması məqsədilə Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən görülməsi qərara alınmış və ya görülmüş tədbirlər barəsində hesabatı özündə əks etdirməlidir.
2. Baş Assambleya Birləşmiş Millətlər Təşkilatının digər orqanlarından məruzələr qəbul edir və onlara baxır.

Maddə 16

Baş Assambleya beynəlxalq qəyyumluq sistemi ilə əlaqədar ona XII və XIII fəsillər əsasında həvalə olunmuş funksiyaları, o cümlədən strateji ərazilər kimi müəyyən olunmamış ərazilər üçün qəyyumluq haqqında sazişlərin təsdiq edilməsi funksiyasını yerinə yetirir.

Maddə 17

1. Baş Assambleya Təşkilatın büdcəsini nəzərdən keçirir və təsdiq edir.
2. Təşkilatın xərcləri onun Üzvləri tərəfindən Baş Assambleyanın müəyyən etdiyi kimi aparılır.
3. Baş Assambleya 57-ci maddədə nəzərdə tutulmuş ixtisaslaşdırılmış təsisatlarla istənilən maliyyə və büdcə sazişlərini nəzərdən keçirir və təsdiq edir və müvafiq ixtisaslaşdırılmış təsisatlara tövsiyələr etmək məqsədilə onların inzibati büdcələrini yoxlayır.

Səsvermə

Maddə 18

1. Baş Assambleyanın hər bir üzvü bir səsə malikdir.
2. Baş Assambleyanın mühüm məsələlər üzrə qərarları onun sessiyada və səsvermədə iştirak edən üzvlərinin üçdə iki səs çoxluğu ilə qəbul edilir. Bu məsələlərə aşağıdakılar daxildir: beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanması ilə əlaqədar tövsiyələr, Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-

daimi üzvlərinin seçilməsi, İqtisadi və Sosial Şuranın üzvlərinin seçilməsi, 86-cı maddənin 1c bəndinə uyğun olaraq Qəyyumluq Şurasının üzvlərinin seçilməsi, Birləşmiş Millətlər Təşkilatına yeni Üzvlərin qəbul olunması, Təşkilat Üzvlərinin hüquq və imtiyazlarının müvəqqəti dayandırılması, Üzvlərin Təşkilatdan çıxarılması, qəyyumluq sisteminin fəaliyyətinə aid olan məsələlər və büdcə məsələləri.

3. Digər məsələlər üzrə qərarlar, üçdə iki səs çoxluğu ilə qəbul olunmalı olan məsələlərin əlavə kateqoriyalarının müəyyən edilməsi daxil olmaqla, sessiyada və səsvermədə iştirak edən üzv dövlətlərin sadə səs çoxluğu ilə qəbul edilir.

Maddə 19

Təşkilata öz üzvlük haqqı borcu olan Üzv dövlətin borcunun miqdarı iki bundan əvvəlki bütöv il üçün ödəməli olduğu üzvlük haqqına bərabərdirsə və ya ondan çoxdursa, həmin dövlət Baş səsvermə hüququndan məhrum edilir. Lakin Baş Assambleya üzvlük haqqının Üzv dövlətdən asılı olmayan hallara görə ödənilmədiyi qənaətinə gələrsə, həmin Üzv dövlətin səsvermədə iştirak etməsinə icazə verə bilər.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin

İşlər İdarəsi

PREZİDENT KİTABXANASI

Prosedur

Maddə 20

Baş Assambleya öz müntəzəm illik sessiyalarına və vəziyyət tələb etdikdə, xüsusi sessiyalara yığılır. Xüsusi sessiyalar Baş katib tərəfindən Təhlükəsizlik Şurasının və ya Təşkilatın Üzvlərinin əksər hissəsinin tələbi ilə çağırılır.

Maddə 21

Baş Assambleya özünün prosedur qaydalarını müəyyən edir. O, hər sessiya üçün öz Prezidentini seçir.

Maddə 22

Baş Assambleya öz funksiyalarını yerinə yetirmək üçün zəruri hesab etdiyi köməkçi orqanlar yarada bilər.

V Fəsil

Təhlükəsizlik Şurası

Tərkibi

Maddə 23

1. Təhlükəsizlik Şurası on beş Təşkilat Üzvündən ibarətdir. Çin Respublikası, Fransa, Sovet Sosialist Respublikaları İttifaqı, Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığı və Amerika Birləşmiş Ştatları Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvləridir. Baş Assambleya Təşkilatın digər on Üzvünü Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü kimi seçir; bu zaman ilk növbədə Təşkilatın Üzvlərinin beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanmasına və Təşkilatın digər məqsədlərinə nail olunmasına verdiyi töhfəyə və habelə ədalətli coğrafi bölgüyə lazımi diqqət yetirilir.
2. Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvləri iki il müddətinə seçilir. Qeyri-daimi üzvlərin, Təhlükəsizlik Şurasının üzvlərinin sayı on birdən on beşə artdıqdan sonra keçirilən ilk seçkisində dörd əlavə üzvdən ikisi bir il müddətinə seçilir. Şuranın

üzvlüyündən çıxan dövlətin dərhal yenidən seçilmək hüququ yoxdur.

3. Təhlükəsizlik Şurasının hər bir üzvünün bir nümayəndəsi olur.

Funksiyaları və səlahiyyətləri

Maddə 24

1. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının cəld və səmərəli hərəkətlərini təmin etmək üçün onun Üzvləri beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanmasına görə başlıca məsuliyyəti Təhlükəsizlik Şurasının üzərinə qoyurlar və razılaşırlar ki, bu məsuliyyətdən irəli gələn vəzifələrini yerinə yetirərkən Təhlükəsizlik Şurası onların adından çıxış edir.
2. Öz vəzifələrini icra edərkən Təhlükəsizlik Şurası Birləşmiş Millətlər Təşkilatının məqsəd və prinsiplərinə uyğun olaraq hərəkət edir. Bu vəzifələri icra etmək üçün Təhlükəsizlik Şurasına verilmiş konkret səlahiyyətlər VI, VII, VIII və XII fəsilərdə öz əksini tapmışdır.
3. Təhlükəsizlik Şurası Baş Assambleya tərəfindən baxılmaq üçün ona illik və lazım gəldikdə, xüsusi məruzələr təqdim edir.

Maddə 25

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvləri razılaşırlar ki, bu Nizamnaməyə uyğun olaraq Təhlükəsizlik Şurasının qərarlarına təbə olsunlar və onları yerinə yetirsinlər.

Maddə 26

Dünyanın insan və iqtisadi resurslarını silah işi üçün ən az miqdarda ayırmaqla, beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin bərqərar olunmasına və qorunub saxlanmasına dəstək vermək məqsədilə Təhlükəsizlik Şurası, 47-ci maddədə nəzərdə tutulmuş Hərbi Qərargah Komitəsinin köməyi ilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvlərinə təqdim olunmaq üçün silahların nizama salınması sisteminin yaradılması üzrə planların tərtib edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Səsvermə

Maddə 27

1. Təhlükəsizlik Şurasının hər bir üzvü bir səsə malikdir.
2. Təhlükəsizlik Şurasının prosedur məsələləri üzrə qərarları doqquz üzvün lehinə səs verməsi ilə qəbul olunur.

3. Təhlükəsizlik Şurasının bütün digər məsələlər üzrə qərarları, daimi üzvlərin uyğun gələn səsli də daxil olmaqla, doqquz üzvün lehinə səs verməsi ilə qəbul olunur; nəzərə alınmalıdır ki, VI fəslin əsasında və 52-ci maddənin 3-cü bəndinin əsasında qərarlar qəbul olunan zaman mübahisənin tərəfi olan dövlət səsvermədə iştirak etməməlidir.

Prosedur

Maddə 28

1. Təhlükəsizlik Şurası elə təşkil olunur ki, fasiləsiz fəaliyyət göstərə bilsin. Təhlükəsizlik Şurasının hər bir üzvü bu məqsədlə Təşkilatın olduğu yerdə hər an təmsil olunmalıdır.
2. Təhlükəsizlik Şurası mütəmadi iclaslar keçirir və bu icaslarda onun üzvlərindən hər biri öz arzusu ilə hökumətin üzvü və ya hər hansı digər xüsusi təyin olunmuş nümayəndə vasitəsilə təmsil oluna bilər.
3. Təhlükəsizlik Şurası öz iclaslarını nəinki Təşkilatın olduğu yerdə, habelə, onun fikrincə, işinə daha yaxşı kömək edən istənilən yerdə keçirə bilər.

Maddə 29

Təhlükəsizlik Şurası öz funksiyalarını yerinə yetirmək üçün zəruri hesab etdiyi köməkçi orqanlar yarada bilər.

Maddə 30

Təhlükəsizlik Şurası, öz Sədrini seçmək qaydası da daxil olmaqla, özünün prosedur qaydalarını müəyyən edir.

Maddə 31

Təhlükəsizlik Şurasının üzvü olmayan hər hansı Təşkilat Üzvü Təhlükəsizlik Şurasına təqdim olunmuş istənilən məsələnin müzakirəsində səsvermə hüququ olmadan iştirak edə bilər; belə bir iştirak Təhlükəsizlik Şurasının, həmin Üzv dövlətin maraqlarına xüsusilə toxunulduğunu hesab etdiyi istənilən halda mümkündür.

Maddə 32

Təhlükəsizlik Şurasının üzvü olmayan hər hansı Təşkilat Üzvü və ya Təşkilatın Üzvü olmayan hər hansı dövlət Təhlükəsizlik Şurasında baxılan mübahisənin tərəfi olduqda, bu mübahisəyə aid olan müzakirədə səsvermə hüququ olmadan iştirak etmək üçün dəvət olunur. Təhlükəsizlik Şurası, Təşkilatın Üzvü olmayan dövlətin iştirakı üçün ədalətli hesab etdiyi şərtlər müəyyən edir.

VI Fəsil

Mübahisələrin dinc yolla həll olunması

Maddə 33

1. Beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanmasına təhlükə yarada biləcək hər hansı bir mübahisədə iştirak edən tərəflər, həmin mübahisəni, hər şeydən əvvəl, danışıqlar, araşdırma, vasitəçilik, barışdırma, arbitraj, məhkəmə vasitəsilə, regional orqanlara və ya sazişlərə müraciət etməklə və yaxud öz seçimi ilə digər dinc vasitələrlə həll etməyə çalışmalıdırlar.
2. Təhlükəsizlik Şurası, bunu zəruri hesab etdikdə, tərəflərdən mübahisəni bu vasitələrlə həll etməyi tələb edir.

Maddə 34

Təhlükəsizlik Şurası beynəlxalq ixtilafa gətirib çıxara bilən və ya beynəlxalq mübahisəyə səbəb ola bilən istənilən mübahisəni və ya situasiyanı, həmin mübahisənin və ya situasiyanın davam etməsinin beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanmasına təhlükə yarada biləcəyini müəyyən etmək məqsədilə təhqiq edə bilər.

Maddə 35

1. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının istənilən Üzvü 34-cü maddədə göstərilmiş xarakterə malik olan hər hansı mübahisəni və hər hansı situasiyanı Təhlükəsizlik Şurasının və yaxud Baş Assambleyanın diqqətinə çatdıra bilər.
2. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvü olmayan dövlət, tərəfi olduğu hər hansı bir mübahisəni, - əgər o, qabaqcadan həmin mübahisə barədə bu Nizamnamədə nəzərdə tutulmuş dinc həll etmək vəzifələrini öz üzərinə götürürsə, - Təhlükəsizlik Şurasının və yaxud Baş Assambleyanın diqqətinə çatdıra bilər.
3. Baş Assambleyada bu maddənin əsasında onun diqqətinə çatdırılmış məsələlərə baxılması, 11-ci və 12-ci maddələrin göstərişləri nəzərə alınmaqla, həyata keçirilir.

Maddə 36

1. Təhlükəsizlik Şurası, 33-cü maddədə göstərilmiş xarakterə malik olan mübahisənin və ya oxşar karakterli situasiyanın istənilən mərhələsində müvafiq nizam-lama proseduru və ya metodları tövsiyə edə bilər.
2. Təhlükəsizlik Şurası mübahisənin həlli üçün tərəflərin artıq qəbul etmiş olduqları hər hansı proseduru nəzərə almalıdır.

3. Bu maddənin əsasında tövsiyələr verərkən Təhlükəsizlik Şurası habelə nəzərə almalıdır ki, tərəflər hüquqi mübahisələri, ümumi qayda olaraq. Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin statutunun müddəalarına uyğun olaraq bu Məhkəməyə verməlidirlər.

Maddə 37

1. Əgər tərəflər 33-cü maddədə göstərilmiş xarakterə malik olan mübahisəni həmin maddədə sadəlanmış vasitələrlə həll edə bilmirlərsə, onda onu Təhlükəsizlik Şurasına verirlər.
2. Əgər Təhlükəsizlik Şurası bu mübahisənin davam etməsinin həqiqətən beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanmasına təhlükə yarada biləcəyini hesab edirsə, o, ya 36-cı maddənin əsasında hərəkət etməsi, ya da uyğun hesab etdiyi mübahisənin həlli şərtlərini tövsiyə etməsi barədə qərar qəbul edir.

Maddə 38

33-37-ci maddələrin göstərişlərinə xələl gətirmədən, Təhlükəsizlik Şurası, əgər hər hansı mübahisənin bütün tərəfləri bunu xahiş edirsə, həmin mübahisənin dinc həlli məqsədilə tərəflərə tövsiyələr verə bilər.

VII Fəsil

Sülhə təhlükə, sülhün pozulması və təcavüz aktları ilə bağlı tədbirlər

Maddə 39

Təhlükəsizlik Şurası hər bir halda sülhə təhlükənin, sülhün pozulmasının və ya təcavüz aktının olmasını müəyyən edir və tövsiyələr verir və yaxud beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanması üçün 41-ci və 42-ci maddələrə uyğun olaraq hansı tədbirlərin görülməsi haqqında qərar qəbul edir.

Maddə 40

Situasiyanın pisləşməsinin qarşısını almaq məqsədilə Təhlükəsizlik Şurası tövsiyələr verməzdən və yaxud 39-cu maddədə nəzərdə tutulmuş tədbirlər haqqında qərar qəbul etməzdən qabaq maraqlı tərəflərdən tələb edə bilər ki, onun zəruri və ya arzuolunan hesab etdiyi müvəqqəti tədbirləri yerinə yetirsinlər. Bu cür müvəqqəti tədbirlər maraqlı tərəflərin hüquqlarına, iddialarına və mövqelərinə xələl gətirməməlidir. Təhlükəsizlik Şurası bu müvəqqəti tədbirlərin yerinə yetirilməməsini lazımı qaydada nəzərə alır.

Təhlükəsizlik Şurası öz qərarlarının həyata keçirilməsi məqsədilə silahlı qüvvələrin istifadəsi ilə bağlı olmayan hansı tədbirlərin tətbiq olunması barədə qərar qəbul edə bilər və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvlərindən bu tədbirlərin tətbiq olunmasını tələb edə bilər. Həmin tədbirlər iqtisadi münasibətlərin və dəmiryol, dəniz, hava, poçt, teleqraf, radio və digər rabitə vasitələrinin tamamilə və ya qismən dayanandırılmasını və diplomatik münasibətlərin kəsilməsini özündə əhatə edə bilər.

Əgər Təhlükəsizlik Şurası hesab etsə ki, 41-ci maddədə nəzərdə tutulmuş tədbirlər kifayət olmaya bilər və ya artıq kifayət olmamışdır, o, hava, dəniz və ya quru qüvvələrinin vasitəsilə beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanması və ya bərpası üçün zəruri ola bilən tədbirlər görə bilər. Həmin tədbirlər Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvlərinin hava, dəniz və ya quru qüvvələrinin nümayişlərini, blokadasını və digər əməliyyatlarını özündə əhatə edə bilər.

1. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının bütün Üzvləri, beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanmasına töhfə vermək məqsədilə öz üzərlərinə vəzifə götürürlər ki, Təhlükəsizlik Şurasının tələbi ilə və xüsusi sazişə və ya sazişlərə uyğun olaraq, onun sərəncamına, beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanması məqsədləri üçün zəruri olan silahlı qüvvələr, yardım və ərazidən keçmək hüququ da daxil olmaqla, müvafiq xidmət vasitələri versinlər.
2. Bu cür saziş və ya sazişlər qoşunların sayını və növünü, onların hazırlıq vəziyyətini və ümumi mövqeyini, təmin edilməli olan xidmət vasitələrinin və yardımın xarakterini müəyyən edir.
3. Həmin saziş və ya sazişlərin bağlanması haqqında danışıqlar mümkün qədər ən tez bir müddətdə Təhlükəsizlik Şurasının təşəbbüsü ilə həyata keçirilir. Onlar Təhlükəsizlik Şurası və Təşkilatın Üzvləri arasında və yaxud Təhlükəsizlik Şurası və Təşkilat Üzvlərinin qrupları arasında bağlanılır və onları imzalamış dövlətlər tərəfindən həmin dövlətlərin müvafiq konstitusiyaya prosedurlarına uyğun olaraq ratifikasiya edilməlidir.

Təhlükəsizlik Şurası güc tətbiq etmək qərarına gəldikdə, Şurada təmsil olunmamış Təşkilat Üzvündən, 43-cü maddəyə əsasən onun öz üzərinə götürdüyü vəzifələrin yerinə yetirilməsi ilə bağlı silahlı qüvvələr verməyi tələb etməzdən qabaq, həmin Təşkilat Üzvünü, əgər o, bunu arzu edərsə, onun silahlı qüvvələrinin kontingentinin istifadəsinə dair Təhlükəsizlik Şurasının qərarlarında iştirak etməyə dəvət edir.

Maddə 45

Birləşmiş Millətlər Təşkilatına təcili hərbi tədbirlər görmək imkanını yaratmaq məqsədilə Təşkilatın Üzvləri birgə beynəlxalq məcburiyyət tədbirləri üçün öz milli hərbi-hava qüvvələrinin kontingentlərini dərhal hazırlıq vəziyyətində saxlamalıdır. Bu kontingentlərin hərbi gücü və hazırlıq dərəcəsi və onların birgə hərəkət planları Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən, Hərbi Qərargah Komitəsinin köməyi ilə, 43-cü maddədə göstərilmiş xüsusi saziş və ya sazişlərdə nəzərdə tutulan hədlər çərçivəsində müəyyən olunur.

Maddə 46

Silahlı qüvvələrin tətbiqi planları Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən Hərbi Qərargah Komitəsinin köməyi ilə tərtib edilir.

Maddə 47

1. Təhlükəsizlik Şurasına, onun beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanması üçün hərbi tələbatına, sərəncamında olan qüvvələrin istifadəsinə və onlara komandanlıq edilməsinə, silahların nizama salınmasına və mümkün tərkisilaha aid olan bütün məsələlər üzrə məsləhətlər vermək və kömək etmək məqsədilə Hərbi Qərargah Komitəsi yaradılır.
2. Hərbi Qərargah Komitəsi Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvlərinin Qərargah rəislərindən və ya onların nümayəndələrindən ibarətdir. Komitədə daimi təmsil olunmayan Birləşmiş Millətlər Təşkilatının istənilən Üzvü, əgər Komitənin öz vəzifələrini səmərəli icra etməsi həmin Üzv dövlətin Komitənin işində iştirakını tələb edərsə, Komitə tərəfindən əməkdaşlığa dəvət olunur.
3. Hərbi Qərargah Komitəsi Təhlükəsizlik Şurasına tabe olmaqla, Şuranın sərəncamına verilmiş bütün silahlı qüvvələrə strateji rəhbərliyə görə məsuliyyət

daşıyır. Bu qüvvələrə komandanlıq etməklə bağlı olan məsələlər sonralar işlənilib hazırlanmalıdır.

4. Hərbi Qərargah Komitəsi Təhlükəsizlik Şurasının icazəsi ilə və müvafiq regional orqanlarla məsləhətləşmədən sonra regional alt komitələr yarada bilər.

Maddə 48

1. Beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanması məqsədilə Təhlükəsizlik Şurasının qəbul etdiyi qərarların həyata keçirilməsi üçün tələb olunan tədbirlər, Təhlükəsizlik Şurasının özünün müəyyən etməsindən asılı olaraq, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının bütün Üzvləri və ya onların bəziləri tərəfindən görüldü bilər.
2. Bu qərarlar Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvləri tərəfindən bilavasitə və habelə üzvü olduqları müvafiq beynəlxalq təşkilatlardakı fəaliyyətləri vasitəsilə həyata keçirilir.

Maddə 49

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvləri Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən qərara alınmış tədbirlərin həyata

ta keçirilməsində bir-birlərinə qarşılıqlı kömək göstərmək üçün birləşməlidirlər.

Maddə 50

Əgər Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən hər hansı dövlətə qarşı preventiv və ya icbari tədbirlər görülürsə, bu tədbirlərin həyata keçirilməsi nəticəsində ortaya çıxan xüsusi iqtisadi problemlərlə üzləşmiş istənilən başqa bir dövlət, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvü olub-olmamasından asılı olmayaraq, həmin problemlərin həlli ilə əlaqədar məsləhət üçün Təhlükəsizlik Şurasına müraciət edə bilər.

Maddə 51

Bu Nizamnamənin heç bir müddəası, əgər Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvünə qarşı silahlı basqın baş verərsə, Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanması üçün zəruri olan tədbirlər görülməyə qədər, ayrılmaz xarakter daşıyan fərdi və ya kollektiv özünümüdafiə hüququna xələl gətirmir.

VIII Fəsil

Regional sazişlər

Maddə 52

1. Bu Nizamnamənin heç bir müddəası, beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanması ilə bağlı olan və regional tədbirlər üçün münasib olan məsələlərlə məşğul olmaq məqsədilə regional sazişlərin və ya orqanların mövcud olmasını istisna etmir, o şərtlə ki, bu cür saziş və ya orqanlar və onların fəaliyyəti Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Məqsəd və Prinsiplərinə uyğundur.
2. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının bu cür sazişlər bağlamış və ya bu cür orqanlar təsis etmiş Üzvləri bütün səylərini sərf etməlidirlər ki, həmin sazişlərin və ya orqanların vasitəsilə yerli mübahisələrin, onların Təhlükəsizlik Şurasına verilməsindən qabaq dinc yolla həllinə nail olsunlar.
3. Təhlükəsizlik Şurası bu cür sazişlərin və ya bu cür orqanların vasitəsilə, ya maraqlı dövlətlərin təşəbbüsü, ya da Şuranın öz təşəbbüsü əsasında yerli mübahisələrin dinc yolla həllinin inkişafına təkan verməlidir.

4. Bu maddə 34-cü və 35-ci maddələrin tətbiqinə heç cür xələl gətirmir.

Maddə 53

1. Təhlükəsizlik Şurası, münasib olan yerdə, bu cür regional saziş və orqanlardan öz rəhbərliyi altında icbari tədbirlər üçün istifadə edir. Lakin Təhlükəsizlik Şurasının vəkaləti olmadan həmin regional sazişlər əsasında və ya regional orqanlar tərəfindən heç bir icbari tədbir görülməz; lakin bu maddənin 2-ci bəndindəki kimi başa düşülən düşmən dövlətdən hər hansı birinin əleyhinə 107-ci maddədə və ya hər hansı belə bir dövlət tərəfindən təcavüzkar siyasətin yenidən başlanmasına qarşı yönəlmiş regional sazişlərdə nəzərdə tutulmuş və Təşkilatın üzərinə maraqlı Hökumətlərin xahişi ilə belə bir dövlət tərəfindən yeni təcavüzün qarşısını almaq üçün məsuliyyət qoyulan vaxta qədər görülməli olan tədbirlər burada istisna olunur.
2. Bu maddənin 1-ci bəndində istifadə olunmuş «düşmən dövlət» terminini, bu Nizamnaməni imzalamış dövlətlərdən hər hansı birinə qarşı İkinci dünya müharibəsi zamanı düşmən olmuş hər bir dövlətə tətbiq edilir.

Təhlükəsizlik Şurasına hər bir zaman beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanması üçün regional sazişlər əsasında və ya regional orqanlar tərəfindən görülən və ya planlaşdırılan tədbirlər barəsində tam məlumat verilməlidir.

IX Fəsil

Beynəlxalq iqtisadi və sosial əməkdaşlıq

Maddə 55

Millətlər arasında, xalqların hüquq bərabərliyi və öz müqəddəratını təyin etməsi prinsipinə hörmət əsasında sülh və dostluq münasibətləri üçün zəruri olan sabitlik və əmin-amanlıq şəraitini yaratmaq məqsədilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatı:

- a. həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinə, əhalinin tam məşğulluğuna, iqtisadi və sosial tərəqqi və inkişaf şəraitinə;
- b. iqtisadi, sosial, səhiyyə və oxşar sahələrdə beynəlxalq problemlərin həllinə; mədəniyyət və təhsil sahələrində beynəlxalq əməkdaşlığa və
- c. irqinə, cinsinə, dilinə və ya dini mənsubiyyətinə fərq qoyulmadan bütün insanların əsas hüquq və azadlıqlarına hamılıqla hörmət edilməsinə və riayət edilməsinə dəstək verir.

Maddə 56

Təşkilatın bütün Üzvləri öz üzərlərinə öhdəlik götürürlər ki, 55-ci maddədə göstərilmiş məqsədlərə nail olmaq üçün Təşkilatla əməkdaşlıqda birgə və müstəqil hərəkət etsinlər.

Maddə 57

1. Dövlətlərarası sazişlər əsasında yaradılmış və üzərlərinə, onların təsis aktlarında müəyyən olunduğu kimi, iqtisadi, sosial, mədəni, təhsil, səhiyyə və yanaşı sahələrdə geniş beynəlxalq məsuliyyət qoyulmuş müxtəlif ixtisaslaşdırılmış təsisatlar 63-cü maddəyə uyğun olaraq Birləşmiş Millətlər Təşkilatı ilə əlaqəyə gətirilir.
2. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı ilə bu cür əlaqəyə gətirilmiş belə təsisatlar bundan sonra «ixtisaslaşdırılmış təsisatlar» adlanacaqdır.

Maddə 58

Təşkilat ixtisaslaşdırılmış təsisatların siyasətini və fəaliyyətini əlaqələndirmək üçün tövsiyələr verir.

Maddə 59

Təşkilat, əgər buna lüzum varsa, 55-ci maddədə göstərilmiş məqsədlərin həyata keçirilməsi üçün tələb olunan hər hansı yeni ixtisaslaşdırılmış təsisatların yaradılması barədə maraqlı dövlətlər arasında danışıqların başlanmasına təşəbbüs göstərir.

Maddə 60

Təşkilatın bu fəsilə göstərilmiş funksiyalarının icrasına görə məsuliyyət Baş Assambleyanın və onun rəhbərliyi altında, bu məqsədlə X fəsilə göstərilmiş səlahiyyətlərə malik olan İqtisadi və Sosial Şuranın üzərinə qoyulur.

X Fəsil

İqtisadi və Sosial Şura

Tərkibi

Maddə 61

1. İqtisadi və Sosial Şura Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleya tərəfindən seçilən əlli dörd Üzvündən ibarətdir.
2. 3-cü bəndin müddəalarını nəzərə almaqla, İqtisadi və Sosial Şuranın on səkkiz üzvü hər il üç il müddətinə seçilir. Şuranın üzvlüyündən çıxan dövlətin dərhal yenidən seçilmək hüququ vardır.
3. İqtisadi və Sosial Şuranın üzvlərinin sayı iyirmi yeddidən əlli dördə qədər artdıqdan sonra keçirilən ilk seçkidə, səlahiyyət müddəti həmin ilin axırında bitən doqquz üzvün yerinə seçilən üzvlərə əlavə olaraq, daha iyirmi yeddi üzv seçilir. Həmin əlavə iyirmi yeddi üzvdən bu yolla seçilmiş doqquz üzvün səlahiyyət müddəti Baş Assambleyanın qərarına müvafiq olaraq bir ildən sonra, daha

doqquz üzvün səlahiyyət müddəti isə iki ildən sonra bitir.

4. İqtisadi və Sosial Şuranın hər bir üzvünün bir nümayəndəsi olur.

Funksiyaları və səlahiyyətləri

Maddə 62

1. İqtisadi və Sosial Şura iqtisadi, sosial, mədəni, təhsil, səhiyyə və digər uyğun sahələrdə beynəlxalq məsələlərə aid tədqiqatlar və məruzələr edə bilər və istənilən belə məsələlərə aid Baş Assambleya, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvlərinə və maraqlı ixtisaslaşdırılmış təsisatlara tövsiyələr verə bilər.
2. Şura hər bir kəsin əsas hüquq və azadlıqlarına hörmət edilməsinə və riayət edilməsinə dəstək vermək üçün tövsiyələr verə bilər.
3. Şura, Baş Assambleyaya təqdim etmək üçün, öz səlahiyyəti çərçivəsində olan məsələlərə aid konvensiya layihələri hazırlaya bilər.

4. Şura, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən müəyyən edilmiş qaydalara uyğun olaraq, öz səlahiyyəti çərçivəsində olan məsələlərə aid beynəlxalq konfranslar çağıra bilər.

Maddə 63

1. İqtisadi və Sosial Şura 57-ci maddədə göstərilmiş təşkilatların hər hansı biri ilə sazişlərə girə bilər. Baş Assambleya tərəfindən təsdiq edilməli olan bu sazişlər müvafiq təsisatın Birləşmiş Millətlər Təşkilatı ilə əlaqəyə gətirilməsinin əsası olan şərtləri müəyyən edir.
2. Şura, ixtisaslaşdırılmış təsisatlarla məsləhətləşmələr aparmaq və tövsiyələr vermək yolu ilə və Baş Assambleyaya və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvlərinə tövsiyələr vermək vasitəsilə həmin təsisatların fəaliyyətini əlaqələndirə bilər.

Maddə 64

1. İqtisadi və Sosial Şura ixtisaslaşdırılmış təsisatlardan müntəzəm məruzələr almaq üçün müvafiq addımlar ata bilər. O, öz tövsiyələrini və səlahiyyətləri çərçivəsində olan məsələlər üzrə Baş Assambleya tərəfindən verilmiş tövsiyələri həyata keçirmək üçün atılmış addımlar barədə məruzələr

almaq məqsədilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvləri və ixtisaslaşdırılmış təsisatlarla sazişlər bağlaya bilər.

2. Şura, bu məruzələrə aid öz qeydlərini Baş Assambleyaya göndərə bilər.

Maddə 65

İqtisadi və Sosial Şura Təhlükəsizlik Şurasına məlumat təqdim edə bilər və Təhlükəsizlik Şurasının müdaxiləsi ilə ona kömək edə bilər.

Maddə 66

1. İqtisadi və Sosial Şura o funksiyaları yerinə yetirir ki, bunlar Baş Assambleyanın tövsiyələrini həyata keçirməklə əlaqədar Şuranın səlahiyyətləri çərçivəsinə aid edilmiş olsun.
2. Baş Assambleya buna razılıq verərsə, Şura Təşkilatın Üzvlərinin və ixtisaslaşdırılmış təsisatların xahişi ilə xidmətlər göstərə bilər.
3. Şura habelə bu Nizamnamənin digər müddəalarında öz əksini tapmış və ya Baş Assambleya tərəfindən onun üzərinə qoyulmuş funksiyaları yerinə yetirir.

Maddə 67

1. İqtisadi və Sosial Şuranın hər bir üzvü bir səsə malikdir.
2. İqtisadi və Sosial Şuranın qərarları iştirak edən və səs verən üzvlərin səs çoxluğu ilə qəbul olunur.

Prosedur

Maddə 68

İqtisadi və Sosial Şura iqtisadi və sosial sahələrdə və insan hüquqlarına dəstək vermək üçün komissiyalar və habelə öz funksiyalarının icrası üçün tələb olunan digər bu cür komissiyalar təsis edir.

Maddə 69

İqtisadi və Sosial Şura Birləşmiş Millətlər Təşkilatının hər hansı Üzvünü, bu Üzv dövlət üçün xüsusi maraq kəsb edən istənilən məsələnin müzakirəsində səsvermə hüququ olmadan iştirak etməyə dəvət edir.

Maddə 70

İqtisadi və Sosial Şura ixtisaslaşdırılmış təsisatların nümayəndələrinin Şurada və onun təsis etdiyi komissiyalarda keçirilən müzakirələrdə səsvermə hüququ olmadan iştirakı üçün və habelə öz nümayəndələrinin ixtisaslaşdırılmış təsisatlardakı müzakirələrdə iştirakı üçün tədbirlər həyata keçirə bilər.

Maddə 71

İqtisadi və Sosial Şura onun səlahiyyətləri çərçivəsində olan məsələlərlə məşğul olan qeyri-hökumət təşkilatları ilə məsləhətləşmə aparılması üçün müvafiq tədbirlər həyata keçirə bilər. Bu tədbirlər beynəlxalq təşkilatlarla və buna lüzum varsa, maraqlı Təşkilat Üzvü ilə məsləhətləşmədən sonra milli təşkilatlarla razılaşdırıla bilər.

Maddə 72

1. İqtisadi və Sosial Şura öz Sədrini seçmək qaydası da daxil olmaqla, özünün prosedur qaydalarını müəyyən edir.
2. İqtisadi və Sosial Şura, buna lüzum olduqda, öz qaydalarına uyğun olaraq çağırılır; bu qaydalar Şuranın üzvlərinin əksər hissəsinin tələbi ilə iclasların çağırılması barədə müddəanı özündə əks etdirməlidir.

XI Fəsil

Özünü idarə etməyən ərazilərə dair Bəyannamə

Maddə 73

Xalqları hələ tam özünüidarəyə nail olmamış ərazilərin idarə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyan və ya belə məsuliyyəti öz üzərinə götürən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvləri belə bir prinsipi tanıyırlar ki, bu ərazilərin əhalisinin mənafeyi ümdə əhəmiyyətə malikdir və müqəddəs borj kimi belə bir öhdəlik qəbul edirlər ki, bu Nizamnamə ilə müəyyən olunmuş beynəlxalq sülh və təhlükəsizlik sistemi çərçivəsində həmin ərazilərin əhalisinin rifah halına maksimal dərəcədə dəstək versinlər və bu məqsədlə:

- a. həmin xalqların mədəniyyətinə lazımi hörmət göstərməklə, onların siyasi, iqtisadi, sosial tərəqqisini və təhsil sahəsində tərəqqisini, onlarla ədalətli rəftarı və sui-istifadələrdən müdafiəsini təmin etsinlər;
- b. özünüidarəni inkişaf etdirdinsinlər. həmin xalqların siyasi səylərini lazımi qaydada nəzərə alsınlar və hər bir əraziyə və onun xalqlarına xas olan spesifik hallara və müxtəlif inkişaf səviyyələrinə uyğun olaraq, onların azad siyasi institutlarının mütərəqqi inkişafında kömək etsinlər;

c. beynəlxalq sülhü və təhlükəsizliyi möhkəmləndirsinlər;

d. konstruktiv inkişaf tədbirlərinə dəstək versinlər, tədqiqatları həvəsləndirsinlər və bu maddədə göstərilmiş sosial, iqtisadi və elmi məqsədlərə praktik nail olmaq məqsədilə bir-birilə və münasib olan vaxtda və yerdə ixtisaslaşdırılmış beynəlxalq qurumlarla əməkdaşlıq etsinlər və

e. XII və XIII fəsillərin şamil olunduğu ərazilərdən başqa, onların müvafiq olaraq məsuliyyət daşıdıqları bütün ərazilərdə iqtisadi, sosial və təhsil şəraitinə aid olan statistik və digər texniki xarakterli məlumatı, təhlükəsizlik və konstitusiya baxımından zəruri olan məhdudiyyətlər nəzərə alınmaqla, müntəzəm olaraq məlumat üçün Baş katibə versinlər.

Maddə 74

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvləri habelə razılışırlar ki, onların bu Nizamnamənin şamil olunduğu ərazilərə aid siyasəti, sosial, iqtisadi və ticarət məsələlərində dünyanın qalan hissəsinin maraqları və əmin-amanlığı lazımi ölçüdə nəzərə alınmaqla, öz metropoliya ərazilərinə aid siyasətdən heç də az olmayaraq mehriban qonşuluq ümumi prinsipinə söykənməlidir.

XII Fəsil

Beynəlxalq qəyyumluq sistemi

Maddə 75

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı öz rəhbərliyi altında beynəlxalq qəyyumluq sistemi yaradır; beynəlxalq qəyyumluq sistemi sonrakı fərdi sazişlər əsasında bu sistemə daxil edilə biləcək əraziləri idarə etmək və onları nəzarətdə saxlamaq üçün yaradılır. Bu ərazilər bundan sonra «qəyyumluq altında olan ərazilər» adlanacaqdır.

Maddə 76

Qəyyumluq sisteminin əsas məqsədləri, bu Nizamnamənin I-ci maddəsində təsbit olunmuş Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Məqsədlərinə uyğun olaraq, aşağıdakılardan ibarətdir:

- a. beynəlxalq sülhü və təhlükəsizliyi möhkəmləndirmək;
- b. qəyyumluq altında olan ərazilərin əhalisinin siyasi, iqtisadi, sosial və təhsil sahələrində tərəqqisinə və

onların, bunun hər bir əraziyə və onun xalqlarına xas olan spesifik hallara və bu xalqların sərbəst ifadə olunmuş arzularına münasib olduğu dərəcədə və hər bir qəyyumluq sazişinin şərtləri ilə nəzərdə tutulduğu qaydada, özünüidarəyə və ya müstəqilliyə doğru tədricən inkişafına dəstək vermək;

- c. irqinə, cinsinə, dilinə və ya dini mənsubiyyətinə fərq qoyulmadan bütün insanların əsas hüquq və azadlıqlarına hörmət edilməsini həvəsləndirmək və dünya xalqlarının qarşılıqlı asılılığının tanınmasını həvəsləndirmək və
- d. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının bütün Üzvlərinə və onların vətəndaşlarına sosial, iqtisadi və ticarət məsələlərində bərabər rəftar təmin etmək və vətəndaşlara habelə, yuxarıda göstərilmiş məqsədlərə nail olunmasına xələl gətirmədən və 80-ci maddənin göstərişlərini nəzərə almaqla, ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsində bərabər rəftar təmin etmək.

Maddə 77

1. Qəyyumluq sistemi, qəyyumluq haqqında sazişlər vasitəsilə bu sistemə daxil edilə bilən ərazilərin aşağıdakı kateqoriyalarına şamil olunur:

a. hal-hazırda mandat altında olan ərazilər;

b. İkinci dünya müharibəsi nəticəsində düşmən dövlətlərdən qoparıla bilən ərazilər və

c. idarə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyan dövlətlərin könüllü olaraq bu sistmə daxil etdiyi ərazilər.

2. Yuxarıda sadalanmış kateqoriyalardan hansılarının və hansı şərtlərlə qəyyumluq sisteminə daxil edilməsi sonrakı sazişlərin predmeti olacaqdır.

Maddə 78

Qəyyumluq sistemi Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvləri olmuş, aralarındakı münasibətlər suveren bərabərlik prinsipinə hörmət üzərində qurulan ərazilərə şamil edilmir.

Maddə 79

Qəyyumluq sisteminə daxil edilməli olan hər bir ərazi üçün qəyyumluq şərtləri, bütün dəyişiklik və ya düzəlişlər daxil olmaqla, birbaşa maraqlı olan dövlətlər, o cümlədən Təşkilatın Üzvlərindən birinin mandatı altında olan ərazilərə aid olduqda, mandate sahibi olan ölkə tərəfindən razılaşdırılır və 83-cü və 85-ci maddələrdə nəzərdə tutulduğu kimi təsdiq edilir.

Maddə 80

1. 77-ci, 79-cu və 81-ci maddələrə uyğun olaraq bağlanmış, hər bir ərazini qəyyumluq sisteminə daxil edən qəyyumluq haqqında fərdi sazişlərdə razılaşdırılan hallardan başqa və bu sazişlərin bağlanmasına qədər, bu Fəsildə heç nə özü-özlüyündə hansısa dövlətin və ya hansısa xalqın hər hansı hüquqlarının və ya Təşkilatın Üzvlərinin müvafiq olaraq iştirakçısı olduqları mövcud beynəlxalq müqavilələrin şərtlərinin hər hansı qaydada dəyişilməsi kimi təfsir edilə bilməz.

2. Bu maddənin 1-ci bəndi, mandat altında olan və digər ərazilərin 77-ci maddədə nəzərdə tutulduğu kimi qəyyumluq sisteminə daxil edilməsi barədə sazişlərin bağlanması ilə əlaqədar danışıqların və sazişlərin bağlanmasının yubadılması və ya təxirə salınması üçün əsas kimi təfsir oluna bilməz.

Maddə 81

Qəyyumluq haqqında sazişlər hər bir halda qəyyumluq altında olan ərazinin hansı şərtlər əsasında idarə olunacağını və həmin ərazi üzərində idarəetməni həyata keçirəcək hakimiyyəti müəyyən etməlidir. Bundan sonra «idarə edən hakimiyyət» adlanacaq bu hakimiyyət bir və ya bir neçə dövlət və yaxud Təşkilat özü ola bilər.

Qəyyumluq haqqında istənilən sazişdə, həmin sazişin şamil olunduğu qəyyumluq altında olan ərazinin bir hissəsini və ya hamısını əhatə edə bilən strateji zona və ya zonalar müəyyən oluna bilər; bu, 43-cü maddənin əsasında bağlanmış hər hansı xüsusi saziş və ya sazişlərə xələl gətirməməlidir.

Maddə 83

1. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının strateji zonalara aid bütün funksiyaları, o cümlədən qəyyumluq haqqında sazişlərin şərtlərinin və onlara edilən dəyişiklik və ya əlavələrin təsdiq edilməsi, Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən həyata keçirilir.
2. 76-cı maddədə göstərilmiş əsas məqsədlər strateji zonalardan hər birinin xalqına şamil olunur.
3. Təhlükəsizlik Şurası, qəyyumluq haqqında sazişlərin müddəalarını nəzərə almaqla və təhlükəsizlik mülahizələrinə xələl gətirmədən, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının qəyyumluq sistemi ilə bağlı strateji zonalarda siyasi, iqtisadi, sosial və təhsil məsələlərinə aid funksiyalarını yerinə yetirmək üçün Qəyyumluq Şurasının köməyindən istifadə edir.

İdarə edən hakimiyyətin vəzifəsi ondan ibarətdir ki, qəyyumluq altında olan ərazi beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanmasında öz rolunu oynasın. Bu məqsədlə, idarə edən hakimiyyət Təhlükəsizlik Şurasının qarşısında bununla bağlı öz üzərinə götürdüyü öhdəlikləri yerinə yetirərkən və habelə yerli müdafiə və qəyyumluq altında olan ərazi daxilində qanunu və qaydanı qorumaq üçün könüllü silahlı qüvvələrdən, xidmət vasitələrindən və qəyyumluq altında olan ərazinin köməyindən istifadə edə bilər.

Maddə 85

1. Strateji zonalar kimi müəyyən olunmamış bütün zonalar üçün qəyyumluq haqqında sazişlərə aid Birləşmiş Millətlər Təşkilatının funksiyaları, o cümlədən qəyyumluq haqqında sazişlərin şərtlərinin və onlara edilən dəyişiklik və ya əlavələrin təsdiq edilməsi, Baş Assambleya tərəfindən həyata keçirilir.
2. Baş Assambleyanın rəhbərliyi altında fəaliyyət göstərən Qəyyumluq Şurası, Baş Assambleyaya bu funksiyaları yerinə yetirməkdə kömək edir.

XIII Fəsil

Qəyyumluq Şurası

Tərkibi

Maddə 86

Qəyyumluq Şurası, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının aşağıdakı Üzvlərindən ibarətdir:

- a. qəyyumluq altında olan əraziləri idarə edən Üzv dövlətlər;
- b. 23-cü maddədə adları sadalanmış, qəyyumluq altında olan əraziləri idarə etməyən Üzv dövlətlər;
- c. Baş Assambleya tərəfindən üç il müddətinə seçilən o sayda digər Üzv dövlətlər ki, bu, Qəyyumluq Şurasının üzvlərinin ümumi sayının Birləşmiş Millətlər Təşkilatının qəyyumluq altında olan əraziləri idarə edən və idarə etməyən Üzvləri arasında bərabər bölünməsinə təmin etmək üçün zəruri ola bilər.

2. Qəyyumluq Şurasının hər bir üzvü onu Şurada təmsil etmək üçün xüsusi ixtisaslı bir şəxs təyin edir.

Funksiyaları və səlahiyyətləri

Maddə 87

Baş Assambleya və onun rəhbərliyi altında Qəyyumluq Şurası öz funksiyalarını yerinə yetirərkən:

- a. idarə edən hakimiyyət tərəfindən təqdim olunan məruzələri nəzərdən keçirə bilər;
- b. petisiyalar qəbul etmək və onları idarə edən hakimiyyətlə məsləhətləşməklə onlara baxa bilər;
- c. idarə edən hakimiyyətlə razılaşdırılmış müddətlərdə qəyyumluq altında olan müvafiq ərazilərə vaxtaşırı səfərlər təşkil edə bilər;
- d. qəyyumluq haqqında sazişlərin şərtlərinə müvafiq olaraq, yuxarıda göstərilmiş və digər tədbirləri həyata keçirə bilər.

Maddə 88

Qəyyumluq Şurası hər bir qəyyumluq altında olan ərazinin əhalisinin siyasi, iqtisadi, sosial tərəqqisinə və təhsil sahəsində tərəqqisinə aid sorğu tərtib edir, Baş Məclisin səlahiyyətləri çərçivəsində olan hər bir qəyyumluq altında olan ərazini idarə edən hakimiyyət isə həmin anket əsasında Baş Assambleyaya illik məruzə təqdim edir.

Səsvermə

Maddə 89

1. Qəyyumluq Şurasının hər bir üzvü bir səsə malikdir.
2. Qəyyumluq Şurasının qərarları iştirak edən və səs verən üzvlərin səs çoxluğu ilə qəbul olunur.

Prosedur

Maddə 90

1. Qəyyumluq Şurası öz Sədrini seçmək qaydası da daxil olmaqla, özünün prosedur qaydalarını müəyyən edir.

2. Qəyyumluq Şurası, buna lüzum olduqda, öz qaydalarına uyğun olaraq çağırılır; bu qaydalar Şuranın üzvlərinin əksər hissəsinin tələbi ilə iclasların çağırılması barədə müddəanı özündə əks etdirməlidir.

Maddə 91

Qəyyumluq Şurası, lüzum olduqda, İqtisadi və Sosial Şuranın və müvafiq olaraq maraqlı olduqları məsələlərlə bağlı ixtisaslaşdırılmış təsisatların köməyindən istifadə edir.

XIV Fəsil

Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsi

Maddə 92

Beynəlxalq Məhkəmə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının əsas məhkəmə orqanıdır. O, bu Nizamnaməyə əlavə olunan, Daimi Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin Statutuna əsaslanan və bu Nizamnamənin ayrılmaz tərkib hissəsini təşkil edən Statuta uyğun olaraq fəaliyyət göstərir.

Maddə 93

1. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının bütün Üzvləri *ipso facto* Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin Statutunun iştirakçılarıdır.
2. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvü olmayan dövlət, hər bir halda Təhlükəsizlik Şurasının tövsiyəsi əsasında Baş Assambleya tərəfindən müəyyən olunan şərtlərlə, Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin Statutunun iştirakçısı ola bilər.

Maddə 94

1. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının hər bir Üzvü, tərəf kimi çıxış etdiyi istənilən işdə Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin qərarına əməl etməyi öz öhdəsinə götürür.
2. Əgər iş üzrə tərəflərdən biri Məhkəmənin çıxardığı qərarla onun üzərinə qoyulmuş öhdəlikləri icra etmərsə, o biri tərəf Təhlükəsizlik Şurasına müraciət edə bilər; Təhlükəsizlik Şurası, zəruri hesab etdikdə, tövsiyələr verə bilər və ya həmin qərarın həyata keçirilməsi üçün görülməli olan tədbirlər barəsində qərar qəbul edə bilər.

Maddə 95

Bu Nizamnamədə heç nə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvlərinin öz mübahisələrinin həllini artıq qüvvədə olan və ya gələcəkdə bağlanıla bilən sazişlər əsasında başqa məhkəmələrə həvalə etməsinə maneə yaratmır.

Maddə 96

1. Baş Assambleya və ya Təhlükəsizlik Şurası Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsindən istənilən hüquqi

məsələ üzrə məsləhət xarakterli rəy verməyi xahiş edə bilər.

2. Baş Assambleya tərəfindən istənilən vaxt buna icazə ala bilən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının digər orqanları və ixtisaslaşdırılmış təsisatlar da onların fəaliyyəti çərçivəsində ortaya çıxan hüquqi məsələlər üzrə Məhkəmədən məsləhət xarakterli rəy istəyə bilər.

XV Fəsil

Katiblik

Maddə 97

Katiblik Baş katibdən və Təşkilat üçün tələb olunan işi heyətindən ibarətdir. Baş katib Təhlükəsizlik Şurasının tövsiyəsi əsasında Baş Assambleya tərəfindən təyin olunur. Baş katib Təşkilatın baş inzibati vəzifəli şəxsidir.

Maddə 98

Baş katib bu qismdə Baş Assambleyanın, Təhlükəsizlik Şurasının, İqtisadi və Sosial Şuranın və Qəy-yunluq Şurasının bütün iclaslarında fəaliyyət göstərir və bu orqanlar tərəfindən ona həvalə olunan digər funksiyaları icra edir. Baş katib Təşkilatın işi barədə Baş Assambleya illik məruzə təqdim edir.

Maddə 99

Baş katib beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanmasına, onun fikrinə, təhlükə törədə bi-

lən istənilən məsələni Təhlükəsizlik Şurasının nəzərinə çatdırı bilər.

Maddə 100

1. Öz vəzifələrini icra edərkən Baş katib və Katibliyin heyəti hər hansı hökumətdən və ya Təşkilat üçün kənar olan hər hansı digər orqandan göstərişlər istəməməli və almamalıdır. Onlar yalnız Təşkilat qarşısında məsuliyyət daşıyan beynəlxalq vəzifəli şəxslər kimi onların statusuna təsir göstərə bilən hər hansı hərəkətdən daşınmalıdırlar.
2. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının hər bir Üzvü Baş katibin və Katibliyin heyətinin vəzifələrinin sırf beynəlxalq xarakterinə hörmət etməyi və onlara öz vəzifələrinin yerinə yetirərkən təsir göstərməyə cəhd etməməyi öz öhdələrinə götürürlər.

Maddə 101

1. Katibliyin heyəti Baş katib tərəfindən Baş Assambleyanın müəyyən etdiyi qaydalara əsasən təyin olunur.
2. Müvafiq heyət daimi əsasda işləmək üçün İqtisadi və Sosial Şuraya, Qəyyumluq Şurasına və buna

lüzum oluqda. Təşkilatın digər orqanlarına ayrılır. Bu heyət Katibliyin bir hissəsini təşkil edir.

3. Heyəti işə qəbul edərkən və xidmət şərtlərini müəyyən edərkən yüksək iş qabiliyyəti səviyyəsinin, səriştəliliyin və şəffaflığın təmin edilməsinin zəruriliyi ön plana çəkilir. Heyətin mümkün qədər geniş coğrafi əsasda seçilməsinin vacibliyinə lazımı diqqət yetirilməlidir.

XVI Fəsil

Müxtəlif müddəalar

Maddə 102

1. Bu Nizamnamənin qüvvəyə imindiylə andan sonra Təşkilatın istənilən Üzvünün bağladığı hər bir müqavilə və hər bir beynəlxalq saziş mümkün qədər tez bir müddətdə Katiblikdə qeydiyyatda alınmalı və Katiblik tərəfindən dərc olunmalıdır.
2. Bu maddənin 1-ci bəndinə uyğun olaraq qeydiyyata alınmamış hər hansı belə bir müqavilənin və ya beynəlxalq sazişin heç bir iştirakçısı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının hər hansı orqanı qarşısında həmin müqaviləyə və ya beynəlxalq sazişə istinad edə bilməz.

Maddə 103

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvlərinin bu Nizamnamədən irəli gələn öhdəlikləri ilə onların istənilən digər beynəlxalq sazişdən irəli gələn öhdəlikləri arasında ziddiyyət olduqda, onların bu Nizamnamədən irəli gələn öhdəlikləri üstün qüvvəyə malik olur.

Maddə 104

Təşkilat öz Üzvlərindən hər birinin ərazisində funksiyalarını həyata keçirmək və məqsədlərinə nail olmaq üçün zəruri olan hüquqa malikdir.

Maddə 105

1. Təşkilat öz Üzvlərindən hər birinin ərazisində məqsədlərini yerinə yetirmək üçün zəruri olan imtiyaz və immunitetlərdən istifadə edir.
2. Eləcə də Birləşmiş Millətlər Təşkilatın Üzvlərinin nümayəndələri və Təşkilatın vəzifəli şəxsləri Təşkilatla əlaqədə öz funksiyalarını müstəqil həyata keçirmək üçün zəruri olan imtiyaz və immunitetlərdən istifadə edirlər.
3. Baş Assambleya bu maddənin 1-ci və 2-ci hissələrinin tətbiqi ilə bağlı ayrı-ayrı detalları müəyyən etmək üçün tövsiyələr verə bilər və ya bu məqsədlə Təşkilatın Üzvlərinə konvensiyalar təklif edə bilər.

XVII Fəsil

Keçid dövründə təhlükəsizlik üzrə tədbirlər

Maddə 106

Təhlükəsizlik Şurasının fikrinə, 42-ci maddəyə əsasən vəzifələrini ona həyata keçirməyə başlamağa əsas olan 43-cü maddədə göstərilmiş xüsusi sazişlərin qüvvəyə minməsinə qədər, 30 oktyabr 1943-cü ildə imzalanmış Dörd Dövlətin Bəyannaməsinin iştirakçıları və Fransa, Bəyannamənin 5-ci bəndinin müddəalarına uyğun olaraq, Təşkilatın adından beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanması üçün zəruri olan birgə tədbirlər görmək məqsədilə bir-birilə və zərurət olduqda, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının digər Üzvləri ilə məsləhətləşəcəklər.

Maddə 107

Bu Nizamnamədə heç nə, İkinci dünya müharibəsi zamanı, bu Nizamnaməni imzalayanlardan hər hansı birinin düşməni olmuş dövlətə qarşı həmin müharibənin nəticəsində müvafiq tədbirlər görməyə məsul olan Hökumətlər tərəfindən görülən və ya görülməsinə səlahiyyət verilən tədbirləri hüquqi qüvvədən məhrum etmir və ya onların tətbiqinə maneə yaratmır.

XVIII Fəsil

Düzəlişlər

Maddə 108

Bu Nizamnaməyə düzəlişlər Təşkilatın bütün Üzvləri üçün Baş Assambleyanın üzvlərinin üçdə iki səs çoxluğu ilə qəbul edildikdən və Təhlükəsizlik Şurasının bütün daimi üzvləri daxil olmaqla, Təşkilatın Üzvlərinin üçdə ikisi tərəfindən, onların müvafiq konstitusiyaya qaydalarına uyğun olaraq ratifikasiya edildikdən sonra qüvvəyə minir.

Maddə 109

1. Bu Nizamnaməyə yenidən baxmaq məqsədilə, Baş Assambleyanın üzvlərinin üçdə iki səs çoxluğu və Təhlükəsizlik Şurasının hər hansı doqquz üzvünün səsi ilə müəyyən edilməli olan vaxtda və yerdə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Üzvlərinin Ümumi Konfransı çağırıla bilər. Təşkilatı hər bir Üzvü Konfransda bir səsə malik olacaqdır.
2. Konfransın üçdə iki səs çoxluğu ilə bu Nizamnaməyə tövsiyə etdiyi hər hansı dəyişiklik, Təhlükəsizlik Şurasının üçdə iki səs çoxluğu ilə qəbul edildikdən sonra qüvvəyə minir.

kəsizlik Şurasının bütün daimi üzvləri daxil olmaqla, Təşkilatın Üzvlərinin üçdə ikisi tərəfindən, onların müvafiq konstitusiya qaydalarına uyğun olaraq ratifikasiya edildikdən sonra qüvvəyə minir.

3. Əgər belə bir konfrans bu Nizamnamənin qüvvəyə mindiyi andan hesablanmaqla, Baş Assambleyanın onuncu illik sessiyasına qədər keçirilmişə, belə bir konfransın çağırılması barədə təklif Baş Assambleyanın həmin sessiyasının gündəliyinə daxil edilir və Baş Assambleyanın üzvlərinin sadə səs çoxluğu ilə və Təhlükəsizlik Şurasının hər hansı yeddi üzvünün səsi ilə belə qərara alınarsa, konfrans çağırılır.

XIX Fəsil

Ratifikasiya və imzalama

Maddə 110

1. Bu Nizamnamə onu imzalamış dövlətlər tərəfindən onların müvafiq konstitusiya qaydalarına uyğun olaraq ratifikasiya edilməlidir.
2. Ratifikasiya sənədləri Amerika Birləşmiş Ştatlarının Hökumətinə saxlanmağa verilir; o, Nizamnaməni imzalamış bütün dövlətlərə və habelə təyin olunduqda Təşkilatın Baş Katibinə hər bir depozit haqqında məlumat verir.
3. Bu Nizamnamə Çin Respublikası, Fransa, Sovet Sosialist Respublikaları İttifaqı, Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığı və Amerika Birləşmiş Ştatları və Nizamnaməni imzalamış digər dövlətlərin əksəriyyəti tərəfindən ratifikasiya sənədləri saxlanmağa verildikdən sonra qüvvəyə minir. Bundan sonra Amerika Birləşmiş Ştatlarının Hökuməti ratifikasiya sənədlərinin saxlanmağa verilməsi haqqında protokol tərtib edir və onun nüsxələrini Nizamnaməni imzalamış bütün dövlətlərə göndərir.

4. Bu Nizamnamə qüvvəyə mindikdən sonra onu ratifikasiya edən Nizamnaməni imzalamış dövlətlər müvafiq ratifikasiya sənədlərinin saxlanmağa verildiyi gündən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İlk Üzvləri olurlar.

Maddə III

Çin, fransız, rus, ingilis və ispan mətnləri bərabər autentik olan bu Nizamnamə Amerika Birləşmiş Ştatları Hökumətinin arxivində saxlanacaqdır. Nizamnamənin lazımı qaydada təsdiq olunmuş nüsxələri bu Hökumət tərəfindən Nizamnaməni imzalamış digər Hökumətlərə göndərilir.

BUNUN TƏSDİQİ OLARAQ Birləşmiş Millətlərin Hökumətləri bu Nizamnaməni imzaladılar.

San-Fransisko şəhərində, iyunun iyirmi altıncı günündə, min doqquz yüz qırx beşinci ildə **TƏRTİB OLUNMUŞDUR,**

Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin Statutu

Maddə 1

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsinə əsasən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının əsas məhkəmə orqanı kimi yaradılan Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsi bu Statutun müddəalarına müvafiq olaraq təşkil olunur və fəaliyyət göstərir.

I Fəsil

Məhkəmənin təşkili

Maddə 2

Məhkəmə yüksək mənəvi keyfiyyətlərə, öz ölkələrin məhkəmə orqanlarında ən yüksək vəzifələrə təyin olunmaq üçün irəli sürülən tələblərə cavab verən və ya beynəlxalq hüquq sahəsində tanınmış sərəştəyə malik olan hüquqşünaslar arasından vətəndaşlığından asılı olmayaraq seçilmiş müstəqil hakimlərdən ibarətdir.

Maddə 3

1. Məhkəmə on beş üzvdən ibarətdir. Məhkəmənin tərkibində eyni bir dövlətin iki vətəndaşı ola bilməz.

2. Məhkəmənin üzvü olmaq mənasında birdən artıq dövlətin vətəndaşı hesab edilə bilən şəxs o dövlətin vətəndaşı sayılır ki, o, adətən həmin dövlətdə vətəndaş və siyasi hüquqlarını həyata keçirir.

Maddə 4

1. Məhkəmənin üzvləri Baş Assambleya və Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən Daimi Arbitraj Məhkəməsində olan milli qrupların təqdim etdiyi namizədlərin siyahısından aşağıdakı müddəalara müvafiq olaraq seçilir.
2. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının üzvləri Daimi Arbitraj Məhkəməsində təmsil olunmadıqları halda, namizədlər öz hökumətlərinin bu məqsədlə təyin etdikləri milli qruplar tərəfindən Beynəlxalq mübahisələrin dinc yolla nizamlanması haqqında 1907-ci il Haaqa Konvensiyasının 44-cü maddəsi ilə Daimi Arbitraj Məhkəməsinin üzvləri üçün müəyyən edilmiş şərtlərə uyğun təqdim olunur.
3. Bu Statutun iştirakçısı olan, lakin Birləşmiş Millətlər Təşkilatının üzvü olmayan dövlətin Məhkəmə üzvlərinin seçilməsində iştirakı şərtləri, bu bərdə xüsusi saziş olmazsa, Təhlükəsizlik Şurasının tövsiyyəsi ilə Baş Assambleya tərəfindən müəyyən edilir.

Maddə 5

1. Seçki günündən ən azı üç ay əvvəl Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi bu Statutun iştirakçısı olan dövlətlərə mənsub olan Daimi Arbitraj Məhkəməsi üzvlərinə və 4-cü maddənin 2-ci bəndinə müvafiq olaraq təyin olunmuş milli qrupların üzvlərinə yazılı müraciət edir və onları müəyyən müddət ərzində Məhkəmə üzvünün vəzifələrini öz üzərinə götürmək iqtidarında olan şəxslərin namizədliyini verməyə dəvət edir.
2. Heç bir qrup dördədən artıq şəxsin namizədliyini verə bilməz və onların ikisindən çoxu həmin qrupun təmsil etdiyi dövlətin vətəndaşı ola bilməz. Heç bir halda bir qrup tərəfindən təqdim olunmuş namizədlərin sayı tutulmalı olan yerlərin sayından iki dəfədən çox ola bilməz.

Maddə 6

Hər bir milli qrupa tövsiyə olunur ki, namizədləri təqdim etməzdən əvvəl öz ölkəsinin ali məhkəmə orqanlarının, hüquq fakültələri və hüquq məktəblərinin, milli akademiya və beynəlxalq akademiya-ların hüququn öyrənilməsi ilə məşğul olan milli bölmələrinin rəyini öyrənsinlər.

Maddə 7

1. Baş katib namizədliyi verilmiş bütün şəxslərin əlifba sırası ilə siyahısını hazırlayır. 12-ci maddənin 2-ci bəndində nəzərdə tutulmuş hal istisna olmaqla, yalnız bu siyahıya daxil edilmiş şəxslər seçilə bilərlər.
2. Baş katib bu siyahını Baş Assambleyaya və Təhlükəsizlik Şurasına təqdim edir.

Maddə 8

Baş Assambleya və Təhlükəsizlik Şurası Məhkəmə üzvlərinin seçilməsinə bir-birindən asılı olmayaraq başlayırlar.

Maddə 9

Hər seçki zamanı seçicilər nəzərdə tutmalıdırlar ki, nəinki hər bir seçiləcək şəxs ayrı-ayrılıqda irəli sürülən tələblərə cavab verməlidir, həm də Məhkəmənin tərkibində bütövlükdə sivilisasiyanın başlıca formalarının və dünyanın əsas hüquq sistemlərinin təmsil olunması təmin edilməlidir.

Maddə 10

1. Baş Assambleyada və Təhlükəsizlik Şurasında səslərin mütləq əksəriyyətini toplamış namizədlər seçilmiş hesab olunur.
2. Təhlükəsizlik Şurasında istənilən səsvermə, istər hakimlərin seçilməsi, istərsə də 12-ci maddədə nəzərdə tutulmuş konfransın üzvlərinin təyin olunması üçün Təhlükəsizlik Şurasının daimi və qeyri-daimi üzvləri arasında heç bir fərq qoyulmadan keçirilir.
3. Eyni bir dövlətin birdən artıq vətəndaşı Baş Assambleyada, həm də Təhlükəsizlik Şurasında səslərin mütləq əksəriyyətini toplamış olarsa, onların yaşca böyük olanı seçilmiş hesab olunur.

Maddə 11

Seçki məqsədilə keçirilən birinci iclasdan sonra bir və ya daha artıq yer tutulmamış qalarsa, ikinci və zərurət olduqda, üçüncü iclas keçirilir.

Maddə 12

1. Əgər üçüncü iclasdan sonra da yerlərdən biri və ya daha artıqı tutulmamış qalarsa, mütləq səs çox-

luğu ilə boş qalan yerlərin hər birinə bir nəfəri seçmək və Baş Assambleyanın və Təhlükəsizlik Şurasının təsdiqinə təqdim etmək məqsədilə ya Baş Assambleyanın, ya da Təhlükəsizlik Şurasının tələbi ilə üzvlərindən üçü Baş Assambleya, üçü isə Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən təyin olunan razılaşdırma komissiyası formalaşdırıla bilər.

2. Əgər razılaşdırma komissiyası tələb olunan şərtlərə uyğun gələn hər hansı şəxsə bağlı yekdil rəziliyə gəlsə, həmin şəxs 7-ci maddədə göstərilmiş namizədlər siyahısına daxil edilməsə də, komissiyanın siyahısına daxil edilə bilər.
3. Əgər razılaşdırma komissiyası seçkini təmin edə bilməyəcəyi qənaətinə gəlsə, Məhkəmənin artıq seçilmiş üzvləri ya Baş Assambleyada, ya da Təhlükəsizlik Şurasında lehinə səs verilmiş namizədlər arasından Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən müəyyən edilməli olan müddət ərzində Məhkəmə üzvlərini seçməklə boş yerləri doldurmağa başlayırlar.
4. Hakimlər arasında səslər bərabər bölündükdə, yaşca böyük hakim həlledici səsə malik olur.

Maddə 13

1. Məhkəmənin üzvləri doqquz il müddətinə seçilir və onlar yenidən seçilə bilərlər; bu şərtlə ki, birinci seçki zamanı seçilmiş hakimlərdən beşinin səlahiyyət müddəti üç ildən sonra və daha beş hakim səlahiyyət müddəti isə altı ildən sonra başa çatır.
2. Birinci seçki başa çatdıqdan dərhal sonra Baş katib hakimlərdən kimlərin yuxarıda göstərilmiş ilkin üç illik və altı illik səlahiyyət müddətinə seçildiklərini püşkatmayolu ilə müəyyən edir.
3. Məhkəmənin üzvləri onların yeri tutulana qədər öz vəzifələrini həyata keçirməkdə davam edirlər. Əvəz olunduqdan sonra da onlar artıq başlamış olduqları işləri başa çatdırırlar.
4. Məhkəmənin üzvü istefa verdiyi halda istefa ərizəsini Baş katibə təqdim edilmək üçün Məhkəmənin Sədrinə ünvanlayır. Ərizə Baş katibə təqdim edildiyi andan həmin yer boş sayılır.

Maddə 14

Boş yerlər, aşağıdakı müddəaya əməl etməklə, birinci seçki üçün müəyyən edilmiş qaydada tutulur: boş yer yarandıqdan sonra bir ay ərzində Baş katib 5-ci maddədə

nəzərdə tutulmuş dövətləri göndərməyə başlayır, seçki gününü isə Təhlükəsizlik Şurası təyin edir.

Maddə 15

Səlahiyyət müddəti başa çatmamış üzvü əvəz etmək üçün seçilmiş Məhkəmə üzvü sələfinin səlahiyyət müddətinin qalan hissəsində vəzifəsini icra edir.

Maddə 16

1. Məhkəmənin üzvü heç bir siyasi və ya inzibati funksiyalar həyata keçirə bilməz və ya peşə xarakterli digər vəzifə tuta bilməz.
2. Bu məsələ ilə bağlı hər hansı şübhəni Məhkəmə həll edir.

Maddə 17

1. Məhkəmənin üzvü heç bir işdə nümayəndə, məsləhətçi və ya vəkil kimi iştirak edə bilməz.
2. Heç bir üzv əvvəllər tərəflərdən birinin nümayəndəsi, məsləhətçisi və ya vəkili kimi, yaxud milli və ya beynəlxalq məhkəmənin üzvü kimi, istintaq komissiyasının üzvü kimi və hər hansı digər

qismində iştirak etdiyi hər hansı işin həllində iştirak edə bilməz.

3. Bu məsələ ilə bağlı hər hansı şübhəni Məhkəmə həll edir.

Maddə 18

1. Məhkəmənin üzvü, digər üzvlərin onun tələb olunan şərtlərə artıq uyğun gəlmədiyi barədə yekdil qərarı olmazsa, digər heç bir halda vəzifəsindən azad oluna bilməz.
2. Məhkəmənin katibi bu barədə Baş katibə rəsmi bildiriş göndərir.
3. Bildiriş alındıqdan sonra həmin yer boş sayılır.

Maddə 19

Məhkəmənin üzvləri öz hakim vəzifələrini həyata keçirərkən diplomatik imtiyaz və immunitetlərə malik olurlar.

Maddə 20

Məhkəmənin hər bir üzvü vəzifəsinin icrasına başlamazdan əvvəl açıq Məhkəmənin açıq iclasında

təntənəli surətdə bəyan edir ki, öz səlahiyyətlərini qərəzsiz və vicdanla yerinə yetirəcəkdir.

Maddə 21

1. Məhkəmə üç il müddətinə Sədri və Sədrin müavinini seçir; onlar yenidən seçilə bilərlər.
2. Məhkəmə öz Katibini təyin edir və zərurət olduqda, digər vəzifəli şəxslərin təyin edilməsi üçün tədbirlər görə bilər.

Maddə 22

1. Məhkəmə Haaqa şəhərində yerləşir. Lakin bu, Məhkəmənin məqsədəuyğun hesab etdiyi istənilən yerdə öz iclaslarını keçirmək və funksiyalarını yerinə yetirmək hüququna xələl gətirmir.
2. Məhkəmənin Sədri və Katibi Məhkəmənin yerləşdiyi yerdə yaşamağıdır.

Maddə 23

1. Məhkəmə, tarixləri və müddəti Məhkəmə tərəfindən müəyyən edilən məhkəmə tətilləri istisna olmaqla, daimi əsasda fəaliyyət göstərir.

2. Məhkəmənin üzvləri vaxtaşırı məzuniyyətə çıxmaq hüququna malikdirlər; məzuniyyətin tarixləri və müddəti Məhkəmə tərəfindən, Haaqa ilə hər bir hakimin evi arasında olan məsafə nəzərə alınmaqla, müəyyən edilir.

3. Məhkəmənin üzvləri, məzuniyyətdə olduqları dövr və ya xəstəliyə və yaxud Sədrə lazımı qaydada izah olunmuş digər ciddi səbəblərə görə məhkəmə iclaslarında iştirak edə bilmədikləri hallar istisna olmaqla, istənilən vaxt Məhkəmənin sərəncamında olmağa borcludurlar.

Maddə 24

1. Əgər hansısa xüsusi səbəbə görə Məhkəmənin üzvü müəyyən işin həllində iştirak etməli olmadığını hesab edirsə, bu barədə Sədrə məlumat verir.
2. Əgər Sədr hansısa xüsusi səbəbə görə Məhkəmə üzvlərindən birinin müəyyən iş üzrə məhkəmə iclasında iştirak etməli olmadığını hesab edirsə, bu barədə ona məlumat verir.
3. Əgər hər hansı belə bir halda Məhkəmənin üzvü və Sədr arasında fikir ayrılığı mövcuddursa, məsələ Məhkəmə tərəfindən həll olunur.

Maddə 25

1. Bu Statuda birbaşa nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, Məhkəmə iclasları tam tərkibdə keçirilir.
2. Məhkəmənin Reqlamentində nəzərdə tutula bilər ki, şəraitdən asılı olaraq və növbə ilə bir və ya daha çox hakim məhkəmə iclaslarında iştirakdan azad edilə bilər; lakin bu halda Məhkəməni təşkil etmək üçün mövcud hakimlərin sayı on birdən az olmamalıdır.
3. Doqquz hakimdən ibarət yetərsay Məhkəməni təşkil etmək üçün kifayətdir.

Maddə 26

1. Məhkəmə istədəyi vaxt müəyyən kateqoriyalı işlərə, məsələn, əmək məsələləri, tranzit və kommunikasiyalar ilə bağlı işlərə baxmaq üçün öz mülahizəsinə əsasən üç və ya daha çox hakimdən ibarət olan bir və ya bir neçə palata yarada bilər.
2. Məhkəmə istənilən vaxt hər hansı konkret işə baxmaq üçün palata yarada bilər. Belə bir palatayı təşkil edən hakimlərin sayı tərəflərin razılığı ilə Məhkəmə tərəfindən müəyyən edilir.

3. İşlər o halda bu maddədə nəzərdə tutulmuş qaydada palatalar tərəfindən, yalnız tərəflər bu barədə xahiş etdikdə, dinlənir və həll edilir.

Maddə 27

26-cı və 29-cu maddələrdə nəzərdə tutulmuş palatalardan hər hansı birinin çıxardığı qərar Məhkəmə tərəfindən qəbul edilmiş hesab olunur.

Maddə 28

26-cı və 29-cu maddələrdə nəzərdə tutulmuş palatalar tərəflərin razılığı ilə Haaqa ilə yanaşı istənilən başqa bir yerdə iclaslarını keçirə və funksiyalarını icra edə bilər.

Maddə 29

İşlərə baxılmasını sürətləndirmək məqsədilə Məhkəmə hər il beş hakimdən ibarət olan palatalar yaradır. Tərəflərin xahişi ilə işlər bu palatalar tərəfindən sadələşdirilmiş icraat qaydasında dinlənilə və həll edilə bilər. Bundan əlavə, işə baxılmasında öz iştirakını qeyri-mümkün hesab edən hakimləri əvəz etmək məqsədilə iki hakim seçilir.

Maddə 30

1. Məhkəmə öz funksiyalarını həyata keçirmək üçün qaydalar, o cümlədən prosedur qaydalarını müəyyən edir.
2. Məhkəmənin Reqlamenti Məhkəmənin və ya onun palatalarının iclaslarında səsvermə hüququ olmadan assessorların iştirak etmələrini nəzərdə tutub bilər.

Maddə 31

1. Tərəflərdən hər birinin vətəndaşları olan hakimlər Məhkəmənin baxdığı işdə iştirak etmək hüququnu saxlayırlar.
2. Əgər Məhkəmə tərəflərdən birinin vətəndaşı olan hakimi hakimlər sırasına daxil edirsə, digər tərəf istədiyi şəxsi hakim kimi işə baxılmasında iştirak etmək üçün seçə bilər. Bu şəxs, əsasən, 4-cü və 5-ci maddələrdə nəzərdə tutulmuş qaydada namizəd kimi irəli sürülmüş şəxslərin arasından seçilir.
3. Əgər Məhkəmə tərəflərdən birini vətəndaşı olan hər hansı bir hakimi hakimlər sırasına daxil etmirsə, tərəflərin hər biri bu maddənin 2-ci bəndində nəzərdə tutulmuş qaydada hakim seçə bilər.

4. Bu maddənin müddəaları 26-cı və 29-cu maddələrdə nəzərdə tutulmuş hallara tətbiq olunur. Bu zaman Sədr palatanın tərkibində olan Məhkəmə üzvlərindən birindən və lazım olduqda, ikisindən xahiş edə bilər ki, yerlərini maraqlı tərəflərin vətəndaşları olan Məhkəmə üzvlərinə, əgər Məhkəmənin tərkibində belə hakimlər yoxdursa və ya onlar işə baxılmasında iştirak edə bilmirlərsə, tərəflərin xüsusi olaraq seçdiyi hakimlərə versinlər.

5. Əgər bir neçə tərəfin marağı eynidirsə, onlar əvvəlki müddəaların məqsədləri üçün bir tərəf kimi nəzərdən keçirilir. Bununla bağlı olan hər hansı şübhəni Məhkəmə həll edir.
6. Bu maddənin 2-ci, 3-cü və 4-cü bəndlərində təsbit olunmuş qaydada seçilmiş hakimlər bu Statutun 2-ci, 17-ci (2-ci bənd), 20-ci və 24-cü maddələrinin tələb etdiyi şərtlərə uyğun gəlməlidirlər. Onlar qərarların qəbul olunmasında öz həmkarları ilə tam bərabər hüquqlu əsasda iştirak edirlər.

Maddə 32

1. Məhkəmənin hər bir üzvü illik məvacib alır.
2. Sədr xüsusi illik əlavə müavinət alır.

3. Sədrin müavini Sədrin səlahiyyətlərini icra etdiyi hər gün üçün xüsusi əlavə müavinət alır.

4. 31-ci maddəyə müvafiq olaraq seçilmiş, lakin Məhkəmənin üzvü olmayan hakimlər öz funksiyalarını icra etdikləri hər gün üçün muzzd alırlar.

5. Bu məvacibləri, əlavə müavinətləri və muzzdları Baş Assambleya müəyyən edir. Səlahiyyət müddətində onlar azaldıla bilməz.

6. Məhkəmə Katibinin məvacibini Məhkəmənin təqdimatı ilə Baş Assambleya müəyyən edir.

7. Baş Assambleyanın müəyyən etdiyi qaydalarda Məhkəmə üzvlərinə və Katibinə onlar istefa və rərəkən pensiyanın hansı şərtlərlə verilməsi, eləcə də Məhkəmə üzvlərinin və Katibinin öz yol xərcələrinin əvəzini hansı şərtlərlə alması müəyyən edilir.

8. Yuxarıda göstərilmiş məvaciblər, əlavə müavinətlər və muzzdlar bütün vergilərdən azaddır.

Maddə 33

Məhkəmənin xərcləri Baş Assambleyanın müəyyən etdiyi qaydada Birləşmiş Millətlər tərəfindən ödənilir.

II Fəsil

Məhkəmənin səlahiyyətləri

Maddə 34

1. Yalnız dövlətlər Məhkəmənin baxdığı işlərdə tərəf ola bilərlər.

2. Məhkəmə, öz Reqlamentində müəyyən etdiyi şərtlərlə və ona uyğun olaraq, beynəlxalq hökumətlərarası təşkilatlardan baxdığı işlərə aid olan məlumatın verilməsini xahiş edə bilər və habelə həmin təşkilatların öz təşəbbüsü ilə təqdim etdiyi məlumatı qəbul edir.

3. Məhkəmənin baxdığı işdə beynəlxalq hökumətlərarası təşkilatın təsis aktının və ya həmin akta əsasən qəbul olunmuş beynəlxalq konvensiyanın təfsirinə zərurət yarandığı istənilən halda, Məhkəmənin Katibi maraqlı beynəlxalq təşkilata məlumat verir və bütün yazılı icraatın nüsxələrini ona göndərir.

1. Məhkəmə bu Statutun tərəfi olan dövlətlər üçün açıqdır.
2. Məhkəmənin digər dövlətlər üçün açıq olması şərtlərini qüvvədə olan müqavilələrdə təsbit olunmuş xüsusi müddəalara əməl etmək şərti ilə. Təhlükəsizlik Şurası müəyyən edir, lakin heç bir halda bu şərtlər tərəfləri Məhkəmə qarşısında qeyri-bərabər vəziyyətdə qoymamalıdır.
3. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının üzvü olmayan dövlət işin tərəfi olduqda, Məhkəmə həmin tərəfin, Məhkəmənin xərclərini ödəmək üçün verməli olduğu məbləği müəyyən edir. Həmin dövlət Məhkəmə ödənilməsində iştirak etdiyi halda, bu müddəa tətbiq olunmur.

1. Məhkəmənin yurisdiksiyasına tərəflərin ona təqdim etdiyi bütün işlər və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsində və ya qüvvədə olan müqavilə və konvensiyalarda xüsusi olaraq göstərilmiş bütün məsələlər daxildir.
2. Bu Statutun iştirakçısı olan dövlətlər istənilən vaxt bəyan edə bilər ki, onlar eyni öhdəliyi öz

üzərinə götürmüş dövlətlər barədə aşağıdakı məsələlərlə bağlı bütün hüquqi mübahisələrdə Məhkəmənin yurisdiksiyasını məcburi qaydada, *ipso facto* və xüsusi saziş olmadan tanıyırlar:

- a. müqavilənin təfsiri;
 - b. beynəlxalq hüququn istənilən məsələsi;
 - c. müəyyən edildiyi halda beynəlxalq öhdəliyin pozulması sayılan hər hansı faktın mövcudluğu;
 - d. beynəlxalq öhdəliyin pozulmasına görə həyata keçirilməli olan reparasiyanın xarakteri və həcmi.
3. Yuxarıda göstərilmiş bəyanatlar qeyd-şərtsiz olaraq və ya bir neçə və yaxud müəyyən dövlətlərlə qarşılıqlı əsasda və yaxud müəyyən müddət üçün verilə bilər.
 4. Bu bəyanatlar Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibinə saxlanmağa verilir; Baş katib onları Statutun iştirakçılarına və Məhkəmənin Katibinə göndərir.
 5. Daimi Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin Statutunun 36-cı maddəsinə əsasən edilmiş və hazırda qüvvədə olan bəyanatlar, bu Statutun iştirakçıları arasında, onların Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin məcburi yurisdiksiyasının bu bəyanatların qüvvəsini başa çatmamış müddətləri üçün və onlarda ehtiva olunmuş şərtlərə uyğun tanınması kimi qəbul edilir.

6. Məhkəmənin yurisdiksiyaya malik olub-olmamasına aid mübahisə olduqda, məsələ Məhkəmə tərəfindən həll olunur.

Maddə 37

Qüvvədə olan müqavilə və ya konvensiya məsələnin Millətlər Liqası tərəfindən yaradılmış olmalı olan məhkəməyə və ya Daimi Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinə verilməsini nəzərdə tutursa, bu Statutun arasında olan həmin məsələ Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinə təqdim edilir.

Maddə 38

1. Ona təqdim olunmuş mübahisələrin beynəlxalq hüquqa uyğun olaraq həll etməli olan Məhkəmə aşağıdakıları tətbiq edir:

- a. mübahisə edən dövlətlər tərəfindən aşkar tanınmış normalar müəyyən edən həm ümumi, həm də xüsusi beynəlxalq konvensiyaları;

- b. hüquq kimi qəbul olunmuş ümumi praktikanın sübutu kimi beynəlxalq adəti;

- c. Sivil millətlər tərəfindən tanınmış hüququn ümumi prinsiplərini;

- d. 59-cu maddənin müddəaları nəzərə alınmaqla, hüquq normaları müəyyən etmək üçün köməkçi vasitələr kimi məhkəmə qərarlarını və müxtəlif dövlətlərin ictimai hüquq sahəsində ən yüksək ixtisaslı mütəxəssislərinin doktrinalarını.

2. Əgər tərəflər razılıq verərsə, bu müddəa Məhkəmənin işi *ex aequo et bono* həll etmək hüququna xələl gətirmir.

III Fəsil

Məhkəmə icraatı

Maddə 39

1. Məhkəmənin rəsmi dilləri ingilis və fransız dilləridir. Əgər tərəflər işə fransız dilində baxılması barədə razılığa gələrlərsə, o halda məhkəmə qərarı fransız dilində çıxarılır. Tərəflər işə ingilis dilində baxılması barədə razılığa gəlsələr, o halda məhkəmə qərarı ingilis dilində çıxarılır.
2. Hansı dildən istifadə olunması barədə razılıq olmadıqda, hər bir tərəf məhkəmə çıxışları zamanı üstünlük verdiyi dildən istifadə edə bilər; Məhkəmənin qərarı ingilis və fransız dillərində çıxarılır. Bu halda Məhkəmə eyni zamanda hansı dildəki mətnin autentik olduğunu müəyyən edir.
3. Məhkəmə, hər hansı bir tərəfin müraciətinə əsasən, onun fransız və ingilis dillərindən başqa hər hansı digər bir dildən istifadə etməsinə icazə verir.

Maddə 40

1. İşlər Məhkəməyə ya xüsusi saziş barədə bildiriş, ya da Məhkəmənin Katibinə ünvanlanmış yazılı ərizə əsasında təqdim olunur. Hər iki halda mübahisənin predmeti və tərəflər göstərməlidir.
2. Məhkəmənin Katibi ərizəni dərhal bütün aidiyyatı olan tərəflərə göndərir.
3. O, həmçinin Baş katib vasitəsilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının üzvlərinə və Məhkəməyə çıxmaq hüququ olan bütün digər dövlətlərə bu barədə məlumat verir.

Maddə 41

1. Məhkəmə, şəraitin bunu tələb etdiyini güman edirsə, tərəflərdən hər hansı birinin müvafiq hüquqlarını qoruyub saxlamaq üçün zəruri olan istənilən müvəqqəti müdafiə tədbirlərini müəyyən etmək səlahiyyətinə malikdir.
2. Son qərar çıxarılanə qədər, təklif olunan tədbirlər barədə dərhal tərəflərə və Təhlükəsizlik Şurasına bildiriş göndərilir.

Maddə 42

1. Tərəflər nümayəndələr vasitəsilə təmsil olunur.
2. Onlar Məhkəmədə məsləhətçilərin və ya vəkillərin yardımından istifadə edə bilərlər.
3. Tərəfləri Məhkəmədə təmsil edən nümayəndələr, məsləhətçilər və vəkillər öz vəzifələrini müstəqil yerinə yetirmək üçün zəruri olan imtiyaz və immunitetlərə malikdirlər.

Maddə 43

1. Məhkəmə icraatı iki hissədən – yazılı və şifahi hissələrdən ibarətdir.
2. Yazılı icraat Məhkəməyə və tərəflərə memorandumların, əks-memorandumların və lazım gəldikdə, onlara cavabların, habelə bütün müvafiq material və sənədlərin təqdim edilməsindən ibarətdir.
3. Bu yazışmalar Məhkəmənin Katibi vasitəsilə, Məhkəmənin müəyyən etdiyi qaydada və müddətlərdə həyata keçirilir.
4. Tərəflərdən birinin təqdim etdiyi hər bir sənədin təsdiq olunmuş surəti digər tərəfə çatdırılmalıdır.

5. Şifahi icraat Məhkəmə tərəfindən şahidlərin, ekspertlərin, nümayəndələrin, məsləhətçilərin və vəkillərin dinlənilməsindən ibarətdir.

Maddə 44

1. Nümayəndə, məsləhətçi və vəkillərdən başqa digər şəxslərə bütün bildirişlərin çatdırılması üçün Məhkəmə birbaşa, ərazisində bildirişin təqdim edilməli olduğu dövlətin hökumətinə müraciət edir.
2. Eyni qayda sübutları yerində əldə etmək üçün tədbirlər görülməsi lazım gələn bütün hallarda tətbiq olunur.

Maddə 45

Məhkəmə dinləmələri Sədrin, əgər o iclasda sədrlik edə bilmirsə, o zaman Sədrin müavininin, nəzarəti altında keçirilir; əgər onlardan heç biri sədrlik edə bilmirsə, iclasda iştirak edən yaşca böyük hakim sədrlik edir.

Maddə 46

Məhkəmə başqa bir qərara gəlməzsə və ya tərəflər ictimaiyyətin məhkəməyə buraxılmasını tələb etməzsə, məhkəmə dinləmələri açıq aparılır.

Maddə 47

1. Hər bir iclasın protokolu tutulur və Məhkəmənin Katibi və Sədri tərəfindən imzalanır.
2. Yalnız bu protokol autentik xarakterə malikdir.

Maddə 48

Məhkəmə işin aparılması barədə əmlrlər, sərəncamlar verir, hər bir tərəfin öz dəlillərini qəti ifadə etməsi üçün forma və müddətlər müəyyən edir və sübutların toplanması ilə əlaqədar bütün tədbirləri görür.

Maddə 49

Məhkəmə, hətta başlanmazdan əvvəl nümayəndələrdən hər hansı bir sənədin təqdim edilməsini və ya izahatlar verilməsini tələb edə bilər. Bundan imtina edildikdə, akt tərtib olunur.

Maddə 50

Məhkəmə istənilən vaxt lazımı istintaq aparılmasını və ya ekspertiza keçirilməsini özü seçdiyi hər hansı bir şəxsə, orqana, büroya, komissiyaya və ya digər təşkilata həvalə edə bilər.

Maddə 51

Məhkəmə dinləmələri zamanı işə aid olan bütün suallar şahidlərə və ekspertlərə 30-cu maddədə nəzərdə tutulan Prosedur qaydalarında Məhkəmənin müəyyən etdiyi şərtlər daxilində verilir.

Maddə 52

Məhkəmə, müəyyən olunmuş müddət ərzində sübutları aldıqdan sonra tərəflərdən birinin digər tərəfin razılığı olmadan təqdim etmək istədiyi hər hansı yeni şifahi və ya yazılı sübutları qəbul etməkdən imtina edə bilər.

Maddə 53

1. Tərəflərdən biri Məhkəməyə gəlmirsə və ya öz dəlillərini təqdim etmirsə, digər tərəf məsələnin onun xeyrinə həll edilməsi barədə Məhkəməyə müraciət edə bilər.
2. Məhkəmə müraciəti təmin etməzdən əvvəl əmin olmalıdır ki, o, nəinki yalnız 36-cı maddələrə əsasən yurisdiksiyaya malikdir, həm də təqdim olunan iddia kifayət qədər faktlara və hüquqa əsaslanır.

Maddə 54

1. Məhkəmənin nəzarəti altında, nümayəndələr, məsləhətçilər və vəkillər iş üzrə öz izahatlarını bitirdikdən sonra Sədr məhkəmə dinləmələrini bağlı elan edir.
2. Məhkəmə qərarı müzakirə etmək üçün iclas zalını tərk edir.

Bu müzakirə qapalı keçirilir və məxfi saxlanılır.

Maddə 55

1. Bütün məsələlər iclasda olan hakimlərin səs çoxluğu ilə həll olunur.
2. Səslər bərabər bölündükdə, Sədr və ya onun səlahiyyətlərini icra edən hakim həlledici səsə malik olur.

Maddə 56

1. Məhkəmənin qərarı əsaslandırılmalıdır.
2. Qərarla onun qəbul edilməsində iştirak etmiş hakimlərin adları göstərilir.

Maddə 57

Əgər qərar bütövlükdə və ya qismən hakimlərin yedil fikrini ifadə etmirsə, hər bir hakim öz xüsusi rəyini təqdim etmək hüququna malikdir.

Maddə 58

Qərarı Məhkəmənin Sədri və Katibi imzalayır. Nümayəndələrə lazımi məlumat verdikdən sonra qərar açıq məhkəmədə elan olunur.

Maddə 59

Məhkəmənin qərarı yalnız konkret işin tərəfləri üçün və yalnız həmin iş üzrə məcburi qüvvəyə malikdir.

Maddə 60

Qərar qətidir və ondan şikayət verilə bilməz. Qərarın mənası və ya həcmi ilə bağlı mübahisə olduqda, Məhkəmə tərəflərdən hər hansı birinin xahişi ilə onun təfsirini verir.

Maddə 61

1. Qərara yenidən baxılması barədə ərizə yalnız o halda verilə bilər ki, həmin ərizə işin nəticəsinə həlledici təsir göstərə bilən və qərarın çıxarılması zamanı nə Məhkəməyə, nə də qərara yenidən baxılmasını xahiş edən tərəfə məlum olmayan yeni açılmış hallara əsaslansın, amma mütləq şərtlə ki, bu cür məlumatsızlıq etinasızlığın nəticəsi olmasın.
2. Qərara yenidən baxılması üzrə icraat Məhkəmənin qərarı ilə açılır. Bu qərarla yeni açılmış halın mövcudluğu dəqiq göstərilir, həmin halın qərara yenidən baxılması üçün əsas olması tanınır və ərizənin bu əsasa görə icraata qəbul olunduğu elan edilir.
3. Qərara yenidən baxılması üzrə icraatı açmazdan əvvəl Məhkəmə həmin qərarın şərtlərinin yerinə yetirilməsini tələb edə bilər.
4. Qərara yenidən baxılması barədə ərizə yeni halın açılmasından ən geci altı ay keçənədək verilməlidir.
5. Qərarın çıxarıldığı andan on il keçdikdən sonra ona yenidən baxılması barədə ərizə verilə bilməz.

Maddə 62

1. Əgər hər hansı dövlət iş üzrə qərarın onun hüquqi xarakterli marağına toxuna biləcəyini hesab edirsə, o, işə qoşulmasına icazə vermək xahişi ilə Məhkəməyə müraciət edə bilər.
2. Bu xahişə dair qərarı Məhkəmə çıxarır.

Maddə 63

1. İşdə maraqlı olan dövlətlərdən başqa digər dövlətlərin də iştirakçısı olduğu konvensiyanın təfsiri sual doğurduqda, Məhkəmənin Katibi dərhal bütün bu dövlətlərə bildiriş göndərir.
2. Bu cür bildiriş almış hər bir dövlətin icraata müdaxilə etmək hüququ vardır; lakin o, əgər bu hüquqdan istifadə edərsə, qərarla veriləcək təfsir onun üçün də məcburi olur.

Maddə 64

Məhkəmə başqa cür qərara gəlməzsə, hər bir tərəf öz xərclərini ödəyir.

IV Fəsil

Məsləhət xarakterli rəylər

Maddə 65

1. Məhkəmə, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsi ilə və ya ona uyğun olaraq bu cür səlahiyyət verilmiş hər hansı bir qurumun xahişi ilə istənilən hüquqi məsələ üzrə məsləhət xarakterli rəy verə bilər.
2. Barəsində Məhkəmənin məsləhət xarakterli rəyinin verilməsi xahiş olunan suallar Məhkəməyə yazılı müraciət formasında təqdim olunur. Bu müraciətdə rəyin tələb olunduğu sual dəqiq ifadə olunur və həmin suala aydınlıq gətirə bilən bütün sənədlər müraciətə əlavə olunur.

Maddə 66

1. Məhkəmənin Katibi məsləhət xarakterli rəyin verilməsi ilə bağlı təqdim olunmuş xahiş barədə dərhal Məhkəməyə çıxmaq hüququ olan bütün dövlətlərə bildiriş göndərir.

2. Məhkəmənin Katibi, bundan əlavə, xüsusi və birbaşa bildiriş vasitəsilə Məhkəməyə çıxmaq hüququ olan istənilən dövlətə və ya Məhkəmənin və yaxud onun iclas keçirmədiyi halda, Sədrin fikrincə, bu məsələ ilə bağlı informasiya vermək iqtidarında olan beynəlxalq təşkilata məlumat verir ki, o, Sədrin müəyyən etdiyi müddət ərzində məsələyə aidiyyəti olan yazılı bəyanatlar almağa və ya bu məqsədlə keçirilən açıq iclasda müvafiq şifahi bəyanatlar dinləməyə hazırdır.
3. Məhkəməyə çıxmaq hüququ olan hər hansı dövlət bu maddənin 2-ci bəndində göstərilən bildirişi ala bilməyibsə, həmin dövlət yazılı bəyanat təqdim etmək və ya dinlənilmək xahişi ilə müraciət edə bilər və Məhkəmə bu barədə qərar çıxarır.
4. Yazılı və ya şifahi və yaxud hər iki cür bəyanatlar təqdim etmiş dövlətlərə və təşkilatlara imkan verilir ki, digər dövlətlərin və təşkilatların verdiyi bəyanatlar barədə Məhkəmənin, onun iclas keçirmədiyi halda isə, Sədrin hər bir konkret işdə müəyyən etdiyi formada, hədlərdə və müddətdə öz qeydlərini bildirsinslər. Bu məqsədlə Məhkəmənin Katibi belə yazılı bəyanatları lazımi vaxtda oxşar bəyanatlar təqdim etmiş dövlətlərə və təşkilatlara çatdırır.

Maddə 67

Məhkəmə öz məsləhət xarakterli rəylərini açıq iclasda çıxarır və bu barədə Baş Katibə, bilavasitə marağı olan Birləşmiş Millətlər Təşkilatı üzvlərinin, digər dövlətlərin və beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrinə məlumat verir.

Maddə 68

Məsləhət funksiyalarını həyata keçirərkən, Məhkəmə habelə bu Statutun mübahisəli məsələlərə aid olan müddəalarını, onların tətbiqi mümkün saydığı dərəcədə rəhbər tutur.

V Fəsil

Düzəlişlər

Maddə 69

Bu Statuta düzəlişlər Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsində həmin Nizamnaməyə edilən düzəlişlər üçün nəzərdə tutulan qaydada həyata keçirilir. Bununla belə, bu zaman bu Statutun iştirakçısı olan, lakin Birləşmiş Millətlər Təşkilatının üzvü olmayan dövlətlərin iştirakına dair Təhlükəsizlik Şurasının tövsiyəsi əsasında Baş Assambleyasının qəbul edə bildiyi istənilən qaydalara əməl edilməlidir.

Maddə 70

Məhkəmənin bu Statuta zəruri hesab etdiyi düzəlişləri təklif etmək hüququ vardır; bu təkliflər yazılı surətdə, 69-cu maddəyə müvafiq olaraq baxılması üçün Baş katibə təqdim olunur.

Çapa imzalanmışdır: 06.11.2013

Kağız formatı: 60x84 1/32

F.ç.v.: 3,5

Sayı: 1000

Qanun Nəşriyyatı

Bakı, AZ 1102, Tbilisi pros., II Alatava 9.

Tel: (+994 12) 431-16-62; 431-38-18

Mobil: (+994 55) 212 42 37

e-mail: info@qanun.az

www.qanun.az